

Erstatnings sak
mot

Handels- og Fornyingsminister E. Røed

W s. 10 og 32; Compensations
loven 1945.

Se også s. 32 ff.

1 hefte bulag (sensitert) i brev boks

Utdrag fra straffe- og erstatningssaker
mot
E. Blehr

(Eidsivating Lagmannsrett november 1946 og
Oslo Byrett november/desember 1948).

	Side
I. Innledende bemerkninger	2
II. Erklæring fra h.r.advokat C.A. Torstensen	4
III. Utdrag av lagmannsrettens dom av 21. november 1946	7
IV. Forsvarerens tilsvær til byretten 23. mars 1948	10
V. Utdrag av Blehrs forklaring i byretten	12
VI. Vidneførsel i byretten	19
VII. Forsvarerens tale i byretten	32
VIII. Bilag fremlagt i byretten	47
IX. Tillegg: Skrivelse fra Ambassadør Prebensen, 8. desember 1949	74
X. Skrivelse fra h.r.advokat Øvergaard til generalløitnant Berg, 18. januar 1950. Skrivelse fra generalløitnant Berg til h.r.advokat Øvergaard, 25. januar 1950	76
XI. Skrivelse fra Akershus Fylkeslege, O. Kjos, 6. januar 1950	78

I. Innledende bemerkninger.

I straffesaken blev jeg ved Eidsivating Lagmannsretts dom av 21. nov. 1946 dømt for forbrytelse mot straffelovens §§ 86 og 98 til 20 års tvangsarbeide og inndragning av kr. 120.000.- samt ret-tighetstap. Erstatningssaken blev reist som separat sak, og ved Oslo Byretts dom av 3. des. 48 er jeg idømt en erstatning på kr. 150.000.-. Dessuten blev forskjellige overdragelser til min hustru, 2 myndige og 2 umyndige døtre omstødt. Vi er alle derved berøvet alt hvad vi eiet. Saken er dog påanket til Høiesterett.

I straffesaken var min virksomhet under okkupasjonen som fylkesmann og sjef for Handels- og Forsyningsdepartementene, og dennes motiver, meget ufullstendig belyst - på flere særdeles vik-tige punkter var forsvarsmidlene dengang overhodet ikke tilsted. Dette var grunnen til at lagmannsretten måtte få et uriktig bilde av flere av tiltalepunktene, og til at flere sider av min motstand mot tyskernes og partiets rettsbrudd eller ubeføiede krav over-hodet ikke dengang kunde bli behandlet.

Ved den senere erstatningssak i byretten forelå langt fyldi-gere bevismateriale og opplysninger, og min holdning og virksomhet under okkupasjonen blev bedre belyst ved nye dokumenter og vidner. Dette gjelder bl.a. et punkt som jeg legger stor vekt på: min hold-ning overfor partiet, som lagmannsretten mente var svakere enn overfor tyskerne. Det utdrag av lagmannsrettens dom, som jeg har tatt med, inneholder det vesentligste av det jeg er dømt for. Som man vil^{se}/er jeg ikke dømt for at jeg to ganger har vært fylkesmann. Det vil sees av mitt P.M. av 25. aug. 43, bilag VIII 1., at jeg mente vi ikke var i krigstilstand efter 10. juni 1940.

Det synes vanskelig å forene rettens uttalelse om at jeg har tatt "ledende del i arbeidet for å fremme tyskernes og nazistenes "planer" osv. med at retten allikevel "anser det godtgjort at "tiltalte som "minister" allerede fra begynnelsen av inntok en "stram og uredde holdning overfor tyskerne".

Selv mener jeg at den skade som medlemsskap i N.S., nu sett etterpå, muligens kan sies å ha gjort, langt oppveies av den nytte jeg kunde gjøre. Jeg mener også at det vil fremgå av de opplys-ninger og papirer jeg hermed legger frem. Jeg tror også man en-gang vil innse det berettigede i at kompetente nordmenn overtok ledende stillinger heller enn at tyskerne skulde gjøre det. Der

kan i denne forbindelse også henvises til frifinnelsen av Johannessen, Ravner og Sandberg. Stemningen var da tydeligvis blitt en annen enn tidligere p.g.a. det materiale som i mellomtiden var kommet frem.

Det fremgår av Dr. Schiedermayrs vidneprov at jeg arbeidet for å få gjenopprettet våre konsulater. Det vilde betegnet en tysk innrømmelse som vilde hjulpet oss i tilfelle av en tysk seier. Etter okkupasjonen blev norske undersåtters interesser i utlandet i en viss utstrekning overført til behandling ved svenske konsulater. Quisling så heri en mulighet for London-regjeringen til å intrigere mot ham, og jeg er ikke i tvil om at det var etter hans forslag, eller ihvertfall med hans samtykke at tyskerne i 1942 bragte ordningen til opphør. Quisling trodde da at han skulde få opprettet konsulater i tysk-beherskede land, men han og Hagelin måtte temmelig snart oppgi disse forhåpninger. Det var da, at jeg uten å spørre Quisling benyttet min stilling som handels- og forsyningsminister til å ta saken opp igjen på grunnlag av utenrikshandelens og forsyningenes interesser. Jeg hadde allerede kort etter min tiltreden oppnådd å få Reichskommissar til å anerkjenne en rett for mig til å "henvende mig til de tyske instanser jeg ønsket utenom Riks-kommissariatet" - se min dagbok for 2. mars 1942, bilag II, 4.- Senere - i mars s.å. - forhandlet jeg i Berlin med sjefen for det tyske riksministerium for ernæring og landbruk, og avsluttet med ham den meget viktige såkalte "Blehr-Bachepprotokoll" av 25. mars 1942, se bilag II, 10. Dette skritt henimot tysk erkjennelse av norsk uavhengighet kunde antagelig vært ført videre og vilde hjulpet oss i tilfelle av tysk seier, uten å skade oss ved en alliert seier, men det blev forspilt av årsaker jeg ikke var herre over.-

Akershus landsfengsel

Eivind Blehr (sign.)

- 4 -

C. A. TORSTENSEN
Høyesterettsadvokat
Medlem av Den Norske Sakførerforening
Telefon 33 39 06

Oslo, 12. juni 1950
Akersgt. 43
Inng. Lille Grensen

Herr direktør Thomas Schlytter,
Boks 2450,
O s l o.

Ad straffesaken mot Eivind Blehr.

Jeg viser til Deres og Blehrs tidligere henvendelser til meg angående en uttalelse i forbindelse med min prosedyre for Eidsivating lagmannsrett som forsvarer i straffesaken mot Eivind Blehr.

Som jeg har nevnt i brev av 7. januar d.å. til Blehr, kan jeg ikke idag, etter så lang tid og så mange mellomliggende saker, erindre nøyaktig hvorledes mine ord falt. Sikkert husker jeg at jeg blant annet kom sterkt inn på den nyttige virksomhet Blehr hadde ydet i sin egenskap av minister. En rekke av de forhold som jeg i denne forbindelse omtalte ble også lagt til grunn av lagmannsretten og uttrykkelig nevnt i premissene. Blant de positive handlinger som Blehr således foretok, og som fikk lagmannsretten til å karakterisere hans holdning overfor tyskerne som stram og ured, var hans forhandlinger med tyskerne angående handelsmessige spørsmål og de resultater som i denne forbindelse ble oppnådd, således med hensyn til landets kornforsyning og fettforsyning samt med hensyn til skinnhandelen vis a vis Tyskland. Det samme gjelder en rekke andre forhold fra domfeltes side. Blehr gikk energisk og med godt resultat inn for å hindre at overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene ble behandlet og pådømt av tyske domstoler. Han motarbeidet det "dobbelte statsborgerskap" sto i opposisjon til andre av ministrene med hensyn til behandlingen av lærerne og prestene og sørget for skikkelig forpleining av jødene som ble sendt ut av landet med "Donau". Videre søkte han blant annet å hindre at de beslaglagte radioapparater ble sendt til Tyskland. Han reddet landets kirkeklokker ved sin be-

stemte opposisjon overfor tyskernes krav herom. Videre motarbeidet han tyske krav om utlevering av kobber og tinnbeholdninger, og også mange andre krav. Alle disse forhold som er godtgjort ved saksbehandlingen viser etter min oppfatning at Blehrs arbeide som minister i og for seg har vært gagnlig for landet i mange henseender, og dette så meget mer som flere av spørsmålene gjaldt millionbeløp, blant annet flere av de spørsmål som gjeldt handelsforbindelsen med Tyskland.

Som følge av sin holdning kom Blehr som nevnt i domspremisene snart i et motsetningsforhold til tyskerne, og ble av Fehlis karakterisert som opphavsmannen til opposisjonen innen Nasjonal Samling. Blehr var i lengre tid under oppsikt av det tyske sikkerhetspoliti, likesom dette bisto ved en ransaking som general Martinsen holdt på hans kontor. I forbindelse med Blehrs holdning med hensyn til utlevering av metaller, uttalte Terboven under en tale på førermøtet den 26. september 1943 at "den forvaltnings sjef som ut fra en falsk forestilling om hva der tjente Norge best, nektet å mobilisere selv den siste kilo tinn for rustningsindustrien ikke engang var verdt et skudd, men bare "en strikk." Formell anklage eller arrestasjon kom det dog ikke til.

Foruten disse punkter kom jeg i min prosedyre inn på karakteren av Blehrs rent politiske medvirkning til Quislingregimet og presiserte at denne medvirkning etter min mening var av en mindre graverende karakter enn de andre ministres. Således var Blehr ikke med den 9. april, han var ikke kommisarisk og ikke med på å be Quisling danne regjering, likesom han heller ikke hadde noe med "statsakten" å gjøre.

Jeg var også inne på spørsmålet om ikke Blehrs virke i ministertiden i virkeligheten oppveide det rettsstridige ved å ta en slik stilling, hvor han oppnådde mere nyttige resultater enn mange som drev illegal virksomhet.

Jeg fremholdt også at Blehr etter min oppfatning sto i en særklasse blant ministrene.

Selv om de momenter som således kom frem under straffesaken i 1946 ikke kunne avverge en streng dom for minister Blehr, antar jeg at de taler for en forkortning av soningstiden i form av benådning. I denne forbindelse nevner jeg også hensynet til

Blehre familie, særlig hans to døtre som idag er 8 og 10 år gamle. Av disse har den eldste, ifølge premissene til Oslo byretts dom av 3. desember 1948 i erstatningssaken mot Blehr m.fl. tatt seg så nær av farens arrestasjon m.v. at hun på grunn av nervøsitet har måttet slutte ordinær skolegang. Selv om det ikke var anledning til å ta hensyn til barna i forbindelse med domsreaksjonen i straffesaken, vil det muligens i forbindelse med et benådningsandragende være anledning til også i en viss grad å ta hensyn til de uskyldige som rammes.

Ærbødigst

C. A. Torstensen (sign.)

III. Utdrag av Eidsivatings lagmannsretts d o m av 21. nov. 46.
(Lagmann J. M. Cappelen, dommerne G. Gulbrandsen og
Harald Gram).

..... At tiltalte ved sin virksomhet som minister har tatt ledende del i arbeidet for å fremme tyskernes og nazistenes planer med hensyn til Norge og nordmennene, derunder nedkjempelsen av den norske motstand, er retten etter det anførte enig i.

Med de endringer, unntagelser og utfyllende bemerkninger som følger av ovenstående, finnes tiltalte å ha forholdt seg som angitt i tiltalebeslutningen og derved å ha ytet fienden bistand. Dette har tiltalte forstått. Og idet retten likeledes finner godtgjort at han var klar over at det hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland, vil han bli kjent skyldig i forbrytelser mot strls. § 86.

Ved å ha stått som medlem av Nasjonal Samling under okkupasjonen (tiltalens post I a), ved å ha gått inn i Quislings såkalte "nasjonale regjering" av februar 1942 og virket i denne stilling som angitt (tiltalens post I c) og ved å ha forholdt seg som anført under tiltalens post I d 6, har tiltalte dessuten medvirket til forandring av rikets statsforfatning ved ulovlige midler - nemlig med bistand av den tyske okkupasjonsmakt. Også dette har tiltalte forstått. Han vil således hva de nevnte forhold angår, også bli å felle for forbrytelser mot straffelovens § 98.

Ved utmålingen av straffen legger retten særlig vekt på den alvorlige karakter av flere av de forbrytelser tiltalte har gjort seg skyldig i. Tiltalte var en mann i moden alder. Han er juridisk utdannet og hadde adskillig erfaring fra flere års virke i utenriks-etaten - såvel innenlands som utenlands. Han hadde således de beste forutsetninger for klart å forstå arten og rekkevidden av sine handlinger. Han var klar over det ulovlige i Quislings opptreden den 9. april 1940 og over at Quisling da opptrådte som leder av Nasjonal Samling. Allikevel stilte han seg til disposisjon for Quisling, Nasjonal Samling og okkupasjonsmakten. Særlig graverende finner retten hans inntreden i Quislings såkalte "nasjonale regjering" i februar 1942 da Quislings og okkupasjonsmaktens lovstridige styre av landet var kjent av enhver og da deres videre planer med vårt land - såvel innenriks-politisk som utenrikspolitisk - var åpenbare. Men også hans støtte av frontkjempervirksomheten, hans virksomhet med hensyn

til gjennomføringen av loven om alminnelig nasjonal arbeidsinnsats og hans propagandavirkksomhet er av alvorlig karakter. Nettopp den omstendighet at tiltalte og andre personer som hadde en viss anseelse og bar kjente navn, sluttet opp on Quisling og støttet ham i handling, skrift og tale, var det som gjorde Quislings forræderske virksomhet under okkupasjonen mulig. Ved sine forbrytelser har tiltalte derfor gjort seg skyldig til en meget streng straff.

Som anført i Eidsivatings Lagmannsretts dom over minister Skancke, er retten dog av den oppfatning at det ved utmålingen av straffen for de enkelte "statsråder" og "ministre" må legges en vesentlig vekt på den måte de har styrt sine departementer på. Selv om de har stått tilsluttet Nasjonal Samling, har de i noen grad kunnet utnytte den maktstilling de hadde fått, til også å begrense fiendens innblanding i norske forhold og til å tilgodese landets og landsmenns interesser. I så henseende er det Bilde retten har dannet seg av tiltaltes virksomhet ikke bare ugunstig. Det anses godtgjort at tiltalte som "minister" allerede fra begynnelsen av inntok en stram og uredd holdning overfor tyskerne. I sitt forhold til partiet og partimedlemmer var tiltalte svakere. Han opponerte nok, men etterkom stort sett de krav som ble stillet til ham. Særlig forsynings- og handelsmessig - men også på andre områder - gikk tiltalte med energi og ikke uten dyktighet inn for Norges interesser - tildels med godt resultat. Det må dog sikkert tas i betraktning at han i så henseende ble rådet og kraftig stimulert av provianteringsdirektøren - Nikolai Schei, hvis fremragende dyktighet tiltalte var på det rene med og hvem han derfor med fasthet holdt på tross av vedholdende press fra høyt hold innen partiet for å få ham fjernet. Men retten er av den oppfatning at det også må regnes tiltalte til gode at der i hans departement i flere henseender ble holdt en "norsk" kurs.

Tiltalte oppnådde under forhandlinger i Berlin i mars 1942 forholdsvis gunstige resultater med hensyn til landets korn- og fettforsyning. Likeledes oppnådde han fordeler med hensyn til handelen med pelsverk. Han påtalte skarpt og uten hensyn til person tilløp fra tyskernes side til "svartehandel". Han kritiserte prisutviklingen i samhandelen med Tyskland. Han gikk energisk og med godt resultat inn for å hindre at overtredelser av rasjoneringsbestemmelsene ble behandlet og pådømt av tyske domstoler. Han motarbeidet det såkalte "dobbelte statsborgerskap", han sto i

opposisjon til andre av ministrene med hensyn til behandlingen av lærerne og prestene og han sørget med bistand av direktør Schei for ordentlig forpleining av jødene under deres reise fra Norge til Tyskland. Han påtalte også beslagleggelser av matvarer under politirassiaer, han søkte å hindre de beslaglagte radioapparater sendt til Tyskland, og motsatte seg med gunstig resultat utleveringen av landets kirkeklokker, skjønt Quisling hadde gitt sitt samtykke hertil. Han motarbeidet også tyske krav om utlevering av kobber- og tinnbeholdninger.

Ved sin holdning kom tiltalte som minister meget snart i motsetningsforhold til innflytelsesrike personer innen partiet - særlig til Alf Whist. Først og fremst pådro han seg tyskernes mishag. Han ble av Fehlis karakterisert som opphavsmannen til opposisjonen innen Nasjonal Samling. Det ble ved en anledning holdt ransakning på hans kontor av general Martinsen med bistand av det tyske sikkerhetspoliti^{x)}, og han ble i lengere tid holdt under oppsikt av sikkerhetspolitiet. Endelig var han også på grunn av sin holdning med hensyn til utleveringen av metaller gjenstand for Terbovens særlige oppmerksomhet. Det er under henvisning til Terbovens tale på ~~for~~møtet den 26. september 1943, opplyst at Terboven siktet til tiltalte da han uttalte at "den forvaltningssjef som ut fra en falsk forestilling om hva der tjente Norge best, nektet å mobilisere selv den siste kilo tinn for rustningsindustrien, ikke engang var verdt et skudd, men bare "en strikk". (Tilleggshefte II i Quislingsaken, s. 17).

Det bemerkes endelig at tiltalte bortsett fra de forannevnte unntagelser har holdt en saklig linje og at han under sin virksomhet ikke har opptrådt ondartet. - - - - -

^{x)} Anm.: av Sipo med bistand av general Martinsen. E. Bl.

IV. Utdrag av t i l s v a r av 23. mars 1948 fra B l e h r s forsvarer, H.r.advokat Dr. juris J. Ø v e r g a a r d til Oslo Byrett.

Jeg henviser til Eivind Blehrs personlige tilsvær som vedlegges (medfølger ikke)

Høyesterettsdommen i Stephansonsaken som var den første av denne slags saker (hrd. i Rt 1945 s. 52 flg.) er avsagt under meget vel begrunnet dissens (8 mot 3). Også professor Johs. Andenæs har hevdet at det vilde komme i strid med grl. § 97 å anvende erstatningsbestemmelsen før 15. desbr. 1944 ("den første landssvikanordning"). "Ingen moderne eller smidig grunnlovsfor-tolkning kan hjelpe her". sier Andenæs med rette.

Men selv om man - i strid med grunnloven - vilde legge den rettsoppfatning flertallet i Stephanson-saken har gitt uttrykk for, til grunn, må man merke seg at flertallets avgjørelse er bygget på den antagelse at erstatningsansvaret etter anordningen av 1944 § 25 (nå l. av 1947 § 22) er bygget på "almindelige rettsgrunnsetninger". De skal fremdeles gjelde, og loven er antatt å være grunnlovsmessig, forsåvidt som den bygges på almindelige rettsgrunnsetninger.

Til disse grunnsetninger hører også at den skade som er voldt ved det rettsstridige forhold helt eller delvis kan oppveies ved den nytte den skadelidende kan ha hatt ved det samme forhold, her saksøktes virke i N.S. som sjef for Handels- og Forsyningsdepartementene. Prinsippet om compensatio lucri cum damno hører r i til de almindelige rettsgrunnsetninger i erstatningsretten og må komme til anvendelse også i nærværende tilfelle, således som saksøkte også har gjort gjeldende.

Han har et rettskrav herpå. ikke alene et billighetskrav overensstemmende med reglene i § 22, annet led.

Påstanden fra påtalemyndigheten går ut på at Blehr skal ut med hele den formue, han antas å eie, i inndragning og erstatning. Man ser ofte i andre saker, at om inndragningen nedsettes, forhøyes erstatningen tilsvarende. Det er ikke rettspleie, men konfiskasjon, fordi erstatningsspørsmålet må bedømmes for sig, og når prinsippet anvendes således som i denne sak, kommer man utvilsomt i konflikt med grl. § 104: "Jord- og Boeslod kan i intet Tilfælde forbydes". Påstanden har da tapt enhver forbindelse med almindelige erstatningsregler.

Det er i lagmannsrettsdommen fastslått at Blehr har reddet landets ca. 800 (Tallet var i virkeligheten meget større. E.Bl.) kirkeklokker fra å bli tatt av tyskerne. Det er åpenbart at det her dreier sig om et stort millionbeløp som Blehr har spart landet for, og alene dette må være nok til å frita ham for ethvert erstatningsansvar. Det er en post som må bringes i motregning mot det erstatningsansvar som ellers vilde bli gjort gjeldende mot ham efter en riktig fordeling og vurdering efter loven, og den må derfor helt ut kunne nyttes av ham til motregning mot et sådant erstatningsansvar. Det samme gjelder andre fordelsposter som skyldes hans arbeide.

Dessuten vil der i det kollektive ansvar som legges til grunn for bestemmelsen av saksøktes ansvarsandel selvsagt også måtte skje reduksjon for det gode N.S. som organisasjon og de enkelte medlemmer i dette organiserte virke har utrettet. Og det er ikke tvil om at en rekke av leddene i denne organisasjon som sådanne ledd har gjort landet betydelige tjenester i mange tilfelle, f.eks. hindret raseringshugster som tyskerne hadde planlagt. De varetok i en rekke tilfelle landets interesser overfor tyskerne, og det er også innlysende at ingen annen vilde kunne ha gjort det.

Påstand: at saksøkte Eivind Blehr frifinnes.

V. Utdrag av B l e h r s f o r k l a r i n g i Oslo Byrett
(Dommer Paul H. Vindhol). (Efter stenografisk referat.)

Jeg gikk inn i Quislings regjering, fordi jeg som gammel sakkyndig i handelsspørsmål og internasjonal rett var på det rene med, at vi ble misbrukt av tyskerne. Jeg så at da tyskerne kom hit opp, ble de mottatt av næringslivets folk med åpne armer, og resultatet var, at etter kort tids forløp var hele det norske næringsliv spendt for den tyske krigsvogn. Jeg henviser også til det fremlagte stensilerte bilagshefte, i hvilket der er mange viktige nye bilag - som altså ikke var fremlagt i straffesaken mot mig. Av dem fremgår det, at Terboven og Otte var meget fornøiet med utviklingen under Administrasjonsrådet. Otte har gitt uttrykk for dette i en rapport til Oslo Politikammer av okt. 45. Denne er dessverre ikke blitt stillet til disposisjon for oss ministre som den angikk på det intimeste, men jeg har fått en erklæring fra senator Otte, bilag I, 3, i det stensilerte hefte, hvor han siterer følgende fra s. 30 i rapporten til Oslo Politikammer:

"Terboven mente at tiden (1/2 42) var inne til at Quisling "skulde overta eneansvaret, og at han på den andre side måtte få "selvstendig beslutningsmyndighet". Dette stemmer med det som igår ble lest opp av dommen, om Quislings forklaring til mig, da jeg gikk med på å gå inn i hans regjering av 1/2 42, om at nu vilde der bli rettet på de uheldige forhold, om hvilke jeg hadde gjort en inntrengende henstilling til Quisling. Det åpnet for mig fristende utsikter til å kunne bidra til å rette på så uheldige forhold som de som da forelå: at hele vårt næringsliv arbeidet for den tyske krigspotential. Seantor Otte sier videre i nevnte erklæring at efter 1/2.42 skulde Rikskommissariatet ikke lenger ha befalingsmyndighet over den norske administrasjon. "I befalingenes sted skulde nu tre anbefalinger eller anmodninger ("Bitten")" hadde Terboven sagt til sine tjenestemenn.

Jeg hadde således all grunn til å tro at jeg skulde kunne utrette gode ting for landet, og det at Terboven senere gikk fra sine løfter om vår selvstendige beslutningsmyndighet var noe jeg ikke kunde forutse. Valget sto mellem Quisling og tysk styre, og vi har sett uttalelser fra Berggrav, Solem og andre om hvor galt det vilde vært, om vi var kommet under tysk administrasjon.

Nu vil jeg gjerne dokumentere, at det slet ikke var slik som en del frigjøringslitteratur har skrevet, at tyskerne "trængte mykere rygger", og derfor kom Quislings folk til. Forholdet var for næringslivets vedkommende akkurat det motsatte. Tyskerne var så redde for å få forstyrrelse i forholdet til næringslivet at senator Otte - som man vil se av bilag I, 3 - gjorde kabinets-spørsmål for å hindre at N.S. folk fikk ledelsen av de departementer som hadde å gjøre med næringslivet. Det lykkedes ham i 1940, men jeg skal lese videre av bilag I, 3, det som Otte sier om hvorledes det ble da Quisling hadde fått bare N.S. folk som ministre i 1942: "Hårde var interessekampene, meget hårdere enn "hittil om gunstige posisjoner", og videre skrev han til Oslo Politikammer i denne rapporten som vi ^{ikke} fikk benytte i våre straffesaker: "Det var åpenbart så, at de nye ministre slett ikke hadde "til hensikt å samarbeide nærmere enn ubetinget nødvendig med "Rikskommissariatets tjenestemenn. Man oppfattet ethvert forslag "mere som formynderskap". .. "Det må her for objektivitetens "skyld uttrykkelig fastslåes, at året 1942 brakte større vanskeligheter enn det forutgående. Der hersket større råstoffmangel "og der var også trafikkvanskeligheter. Der kom større krav fra "Wehrmacht og O.T. Ved siden av den politiske kamp forstyrret "sabotasjehandlinger næringslivets kretsløp. Skibstap brakte de "første følbare forsyningsproblemer. Den almindelige stemning i "befolkningen var trykket" .. "disse uhyre vanskeligheter mot "hvilke N.S.ministrene kjempet innbitt" skriver han og kaller det "resultat vi nådde "en uhyre ydelse, som fremdeles er av særlig "betydning, idet man idag anerkjenner, at dette land har lidt "minst av alle Europas krigførende land."

Nu har det vel også interesse, hva denne mann, Otte, som var min bitre motstander, hadde å si om mig personlig. Jeg henviser til bilag II, 1, spørsmål 2: Jeg spør her Otte: "Hvorledes var "i sin almindelighet mitt forhold til R.K.? Var jeg ^{mer} imøtekommen-de, eller mindre, enn Administrasjonsrådet (Bache-Wiig), Ravner, "Sandberg og Johannessen?" Og Otte svarer: "Blehr var mindre "imøtekomende enn sine forgjengere." Her har vi videre i bilag II, 2, (ikke tatt med blandt bilagene til denne fremstilling) et referat av en uttalelse av Otte om resultatet av at fra 1/2 42 var kommandomyndigheten tatt fra ham: Av denne endrede form for samarbeidet oppsto, sa herr Otte, de store vanskeligheter han fikk

med meg, for mens Bache-Wiig, Johannessen og Ravner ofte sa: "ich möchte nicht", sa jeg "ich will nicht". Og da måtte Otte ofte gå til Terboven, som igjen måtte snakke med Quisling. Men denne interesserte sig litet for disse ting, og ofte forstod han dem ikke, og Otte mener at jeg snakket Quisling rundt. Quisling desavouerte mig ofte ved å rådføre sig med R.K. istedenfor med mig.- Otte sier i samme bilag (spm. 10) at jeg "ikke var velsett" av Terboven og var som en rød klut".

I mitt departement, Næringsdepartementet, var fra 1/4 43 slått sammen to departementer, som idag er splittet opp og har gitt stoff til 4 hele departementer og dessuten en hel del til Utenriksdepartementet og Samferdselsdepartementet - et enormt arbeidsfelt, hvilket jeg ber Retten om å ta i betraktning. Med et så stort arbeidsfelt ble der jo svært mange og store krav som stilledes til mig fra tyskerne og partiet, og dessto fler muligheter for å komme borti noe som idag gjøres til gjenstand for kritikk, selv om det var uunngåelig.

Der tales i dommen om at jeg ble stimulert i nasjonal retning av direktør Schei. Det var helt overflødig. Jeg hadde 8 store avdelinger. Flere av dem utgjør selvstendige departementer idag. Jeg gjorde fra første stund i hver eneste av disse avdelinger den samme sterke motstand mot tyskerne, og tilbakeviste deres krav idet jeg forsøkte å gjenerobre de posisjoner vi hadde tapt før min tid. Videre må jeg si at da Schei bare hadde samarbeide med mig i én avdeling, må hans inspirerende virkning ha vært meget kraftig, hvis den fra første dag skulde ha påvirket mig, ikke bare i hans avdeling, men også i de syv andre, som han ikke hadde noe med Forøvrig fremgår det av dommen, at jeg ikke bare på mitt eget felt, men også på mine kollegers motarbeidet tyskerne med energi, f.eks. når jeg sto i opposisjon til tyskerne og flere kolleger med hensyn til behandlingen av prestene og lærerne.

(Blehr talte derefter om handelspolitikken og sitt krav på selvstendighet overfor Rikskommissariatet, - krav på skriftlige avtaler med dette efter prinsippet do ut des, - forsyningene og "Blehr-Bacheprotokollen", - clearingen, - fiskeforhandlingene, - industrien, - avvisningen av en rekke tyske eksportkrav m.v.. Disse spørsmål er omhandlet i Dr. Øvergaard's tale som følger nedenfor. Blehr fortsatte:)

Alt dette vil gi retten et bilde av hvilket omfang mitt arbeide hadde, og den vil forstå at det har vært meget å passe på - hvis det har vært en eller annen gang at jeg under arbeidspresset ikke har fått studert en sak så nøie og har skrevet under noe som kanskje ikke burde vært sendt, skyldes det ikke minst det umådelige arbeidspress.

Når jeg nå går over til ganske flyktig å nevne endel andre ting, springer jeg over en masse saker, som jeg kunde anføre til min fordel:

I dommen sies, at jeg skarpt og uten hensyn til person påtalte tilløp fra tyskernes side på svarthandel. "Uten hensyn til person" sikter bl.a. til at jeg klaget til Rikskommissæren over generaloberst Falkenhorst, som hadde fått en bonde til å sende sig egg. Bonden ble satt under tiltale. Falkenhorst sendte Dr. Blankenagel til mig og forlangte gjennom denne, at tiltalen mot bonden skulde trekkes tilbake. Dette nektet jeg og gikk like til Terboven og sa at Falkenhorst foregikk de andre med et dårlig eksempel. Noen dager senere klaget jeg til Terboven over senator Ottens og Dr. Rickerts svarthandel, og jeg klaget også over Sikkerhetspolitiets svarthandel. Alt dette var for mig meget risikabelt.
.....

Dommen sier også at jeg "gikk energisk og med godt resultat" inn for å hindre at rasjoneringsbestemmelsene ble behandlet og "pådømt av tyske domstoler". (Bilag VII 13-17 (ikke tatt med her))
Om Skeviksaken sier Thv. ekspedisjonssjef Breien i Justisdepartementet, at det var hans "sikre overbevisning at det var Blehrs "aktivitet som ga det heldige resultat" (Bil. VII, 13). I denne sak og Kohlbergsaken var mitt arbeid så meget vanskeligere som Justisdepartementet hadde tatt det stannpunkt at visse rasjoneringsaker skulde avgis til S.S. und Polizeigericht Nord også for de norske tiltaltes vedkommende. Det var i en skr. fra Riisnes til Påtalemyndighetens organer av 18/3 43, - en av de skrivelser som Langeland har i sin bok og som er paraferet av en såkalt god nardmann. I denne Kohlbergsaken var det et stort antall impliserte - 44 personer. Saken vedrørende 16 av dem var overtatt av tyskerne. Det er på det rene at 6 skulde skytes.

Jeg vil fremheve fra bilag VII 15, at jeg den 2/9 43, noen få dager efter at man hadde skutt Eilifsen på grunnlag av en bestemmelse som var gitt tilbakevirkende kraft, benyttet anledningen til å si Quisling at slikt kunde ikke gjøres, idet jeg sier at disse lovene - som tillater at straffen forhøies til det dobbelte - ikke kan anvendes i dette tilfelle - noe jeg muntlig presiserte overfor ham.- De ble alle reddet.

Når tyskerne forsøkte å bruke tobakk og kjøtt som lokkemidler for tyskerarbeiderne, sprellet jeg imot. Når de vilde opprette tyske sivildomstoler i Norge, protesterte jeg mot det. De ble efter at jeg hadde tatt avskjed opprettet ved et kupp av Terboven. Tyske sivildomstoler i Norge vil si det samme som kapitulasjonsdomstoler, som vi har hatt et par hundre år i Tunis, Egypten, Tyrkiet og lignende land.

R.K. vilde ha en forandring i handelsloven "av hensyn til be-
"settelsen av lederstillinger her i riket med tyske personer".
Dette viste jeg tilbake.

Da Eilifsen var skutt, og det kom beskjed om at offiserene skulde gå i fangenskap, leste vi det i ett og samme nummer av "Aftenposten", det var den måten hvorpå vi som satt i dette som ble kalt regjeringen fikk høre om det, og da gikk jeg straks til dem av ministrene som jeg visste delte mine synsmåter. Vi konfererte meget om hva vi skulde gjøre overfor Quisling. Selvfølgelig var vi litt skremt, hvem skulle henge bjellen på katten. Vi ble først enige om en kollektiv adresse til Quisling. Men Hagelin sa: "Alt som er kollektivt misliker han, det smaker av sammensvergelse". Det ble da mig som tok det opp. Jeg tok det opp i et regjeringsmøte og ble nokså fort avskåret ved at Quisling hevet møtet og gikk. Så skrev jeg et P.M. som jeg hadde tenkt å gå til ham med eller bruke som grunnlag (se bilag VIII, 1). Det ble på en eller annen måte tatt av folk i departementet og sendt til London, hvor det ble lest opp i radio med det resultat at det ble ransakning på mitt kontor, og da Irgens hadde vært til stede da jeg dikterte det, ble det også ransakning hos ham.

Jeg har også notert at jeg protesterte i regjeringsmøtene mot at der ble tatt gisler og lagt beslag på leiligheter, og at jeg opprettholdt støtten til hvalfangernes familier trots tyskernes protest.

Jeg må tilslutt få si litt om mitt forhold til partiet: Der var ingen post om dette i tiltalen mot mig. Jeg var uforberedt på at det skulde være med i dommen.

Jeg skulde ha begunstiget etpar små margarinfabrikker med N.S. interesser. Men jeg har siden skaffet beviser på at det gjaldt en saklig beslutning om å anvende året 1938 som basisår for kvotefordelingen istedet for å beregne kvoten for hver måned efter omsetningen måneden før. Dette, det riktige forhold, ble ikke opplyst i lagmannsretten. I en senere dom i en sivil sak har Gjerpen Sorenskriveri betegnet den av mig innførte ordning som riktig og saklig. Jeg var ikke forberedt og hadde ikke fått innkalt vidner om dette og husket ikke sammenhengen.

Om mitt forhold til partiet henviser jeg til erklæring fra fhv. minister Vasbotten, bilag XI, som bl.a. omtaler de 4 prosesser jeg måtte føre i Quislings protokollkomité, mot partiet. Jeg hadde altså 4 slike prosesser, mens de andre ministre i et lengere tidsrum hadde bare to tilsammen.

Der var en meget viktig sak oppe under okkupasjonen: Et angrep på Kommunernes finansielle selvstyre. De samlet stadig opp penger, og Rikskommissæren forsøkte å få tak i mynten ad omveier. Der skulde laves noe som het samskatt eller riksskatt - en av finansminister 'Prytz' yndlingsideer. Kommuneskatten og statsskatten skulde slås sammen. Siden skulde Finansdepartementet bestemme, hvormeget hver kommune skulde få av det samlede beløp. Som fylkesmann protesterte jeg meget kraftig mot dette forslag, se bilag X, 30.

Jeg motsatte mig alle usaklige krav fra partimedlemmene, og henviser til bilag X, 32, som er skrevet i anledning av en klage til Quisling over min holdning til etpar partifolks krav på mig. Quisling ba da om min forklaring. (Jeg har funnet skrivelsen ganske nylig i et hefte av "Verden Idag" av sept. 1945.)

Dommeren: Når De nu har forklart om disse tilfeller, hvor der til dels er reddet verdier og dels innspart beløp, har jeg da forstått Dem riktig, når jeg har oppfattet Dem derhen, at de økonomiske fordeler ikke vilde være oppnået uten Deres virke ?

Blehr: De vilde ikke være oppnået, uten at der hadde sittet en mann i min stilling, som hadde inntatt samme holdning, og jeg kan tillegge: som ikke var redd. Og han måtte være N.S.medlem.

Tilleggsforklaring 26. nov. 48:

Det er beklagelig at jeg har mistet så mange vidner, og blandt disse ekspedisjonssjef Harnoll, som kunde fortalt at tyskerne forlangte at vi ikke lenger skulde understøtte familiene til de hvalfangere som lå ute. Det var her et parallelt forhold til det som ble uttalt i dommen til Irgens: at han beskyttet sjøfolkenes familier. Det veiet så meget, at en av domsmennene på det grunnlag stemte for bare fire år for Irgens. Nøiaktig det samme forhold hadde vi med hvalfangerne. Kravene kom til mig stadig fra tyskerne som sa, at det var ingen mening i at vi understøttet folk, som seilte for fienden. Jeg skal lese en rapport av 12. mars 1942 fra fiskeridirektør Salvesen om dette: "Da alle norske hvalfangere ved krigsutbruddet den 9. april 1940 befant sig i utlandet og var avskåret fra å komme hjem, har departementet måttet få istann en låneordning for deres hjemmeværende familier. På budsjettet for inneværende termin ble opprindelig bevilget "kr. 4.500.000.- til dette formål. For en tid siden reduserte Reichskommissar bevilgningen til kr. 2.300.000.- hvorved hele ordningen vilde bli stoppet. Efter henvendelse herfra og fra Finansdepartementet har Reichskommissar gått med på en bevilgning "på kr. 4.000.000.-. Hvorvidt ordningen kan fortsette i neste termin, kan en for tiden ikke uttale noe om."

På førertinget i juni 1942 sa jeg i en redegjørelse for mine departementers virksomhet: "Vi arbeider for en ordning til sikring av hvalfangernes familier." Efter førertinget fikk jeg henvendelser både fra N.S. og fra tysk hold om at det var meningsløst at jeg på denne måte støttet dem som "seiler for fienden". Hvalfangerne fikk komme hjem og arbeide, sa man. Omkring budgettbehandlingen samme sommer kom der nye tyske protester mot låneordningen, som jeg imidlertid fikk fornyet.

VI. V i d n e f ø r s e l i Oslo Byrett. Etter stenografisk referat. (Av økonomiske grunner er flere av vidneprovene gjen-gitt forkortet. Der fremkom ikke noen for Blehr ufordelaktig uttalelse.)

22. nov. 1948. Lagdommer Mørdre (Bergen), som under okkupasjonen var sjef for Handelsdepartementets forklarte at Blehr under forhandlingene med tyskerne om fordelingen av fiskerienes utbytte inntok "det standpunkt som vi andre "mente det var riktig å innta i disse spørsmål". Blehr snakket ikke politikk med vidnet, som heller ikke har hørt noen si at Blehr skulde ha forsøkt å påvirke andre politisk.

25. nov. 1948. Jacob Andreas Hestnes, ingeniør, var sjef for Forsyningsdepartementets avdeling for industriforsyning fra juni 1942 til befrielsen. Han var medlem av N.S. Han forklarte at da han tiltrådte sin stilling hadde tyskerne arbeidet sig inn i den norske industri og dennes folk gikk gjerne direkte til tyskerne og skaffet sig de råstoffer og materialer de trengte. Blehr mente det nasjonalt sett var skadelig at de norske myndigheter ikke hadde kontroll med avtalene mellom forretningsstanden og Rikskommissariatet. Den viktigste industri fra tysk standpunkt var legeringsindustrien, som hadde et bransjeutvalg, som var lik-som en sentral for tyskernes arbeid med den industrien. Blehr forsøkte å få lagt dette bransjeutvalg under Forsyningsdepartementet, for å holde øie med hva som foregikk, men måtte la det være på grunn av motstand fra Rikskommissariatet. Det lykkedes oss bare å sjalte oss inn i industrier som tyskerne ikke anså som så viktige.- Når tyskerne forsøkte å gi departementet ordrer reagerte Blehr meget skarpt. Likeså når de kom i departementet for å innhente opplysninger om hvorledes våre lageropp-gaver fremkom. Om et slikt besøk sa vidnet: "Ministeren sparket ham så å si på dør." Blehr protesterte mot at Rikskommissariatet kalte departementets folk inn til sig, han ønsket at den slags alltid skulde gå gjennom avdelingssjefene eller gjennom ham selv.

Byrettsdommer Kåre Roll Matthiesen (Bergen): var under okkupasjonen sjef for Forsyningsdepartementets juridiske kontor. Han forklarte at han stod i direkte forbindelse med Blehr. Der ble i hans kontor ikke ansatt noen N.S.mann. Han har

ikke hørt at Blehr skulde ha gjort forsøk på å påvirke noen politisk. Når N.S.folk oveträdte rasjoneringsbestemmelsene, ble det bestemt av partiet, at de skulde behandles mildere enn andre, men Blehr sa flere ganger at N.S.folk snarere skulde behandles strengere enn andre overtreidere. Blehr holdt en fast linje overfor partiets påtrykk og var saklig og korrekt. Vidnet kjente kun én avvikelse fra den strengt saklige linje. Han hadde en rekke saker, bl.a. fra Riisnes, som ønsket at Blehr skulde gripe inn for å få N.S.folk behandlet anderledes, men det ble avvist. Blehr kom i motsetningsforhold til partifolkene. Han henvendte sig personlig til Reichskommissar for å bremse på tyskernes svarthandel. Blehrs linje overfor tyskerne var den riktige linje, saklig og korrekt. Utvilsomt en nasjonal linje. Når tyskerne forsøkte å føre rasjoneringsaker over til tyske domstoler motsatte Blehr sig dette. I en sak arresterte de 20 personer og truet med dødsstraff for 6 av dem. Blehr fikk disse folk ført tilbake til norske myndigheter....

Dommeren: Bestrides det at Blehr har forsøkt å oppnå det beste resultat ?

Aktor: Nei.

Frh. Minister Kjeld Stub Irgens forklarte at Quisling hevdet at "svenskehjelpen" ble benyttet i politisk øiemed, og av Quislings uttalelser i ministermøte fremgikk at han og partiet ikke ønsket svenskehjelpen. Der var noe snakk om at Blehr burde legge svenskehjelpen inn under N.S.kontroll.

Cand.oecon. Christian Astrup var fylkesfører og fylkesmann i Bergen, senere riksfullmektig for arbeidsinnsatsen. Han ble av Blehr anmodet om å overta hvervet som befullmektiget for bedriftsrasjonaliseringen på Vestlandet og aksepterte. Blehr ga da uttrykk for, at loven om den nasjonale arbeidsinnsats ikke var etter hans oppskrift, og han syntes det hele var et ubehagelig hverv (anm.: Arbeidsinnsatsen lå under Socialdepartementet. Handelsdepartementet behandlet bare bedrifts-rasjonaliseringen. Det er denne vidnet sikter til. E. Bl.) som var blitt tillagt Handelsdepartementet uten hans initiativ, og han ga uttrykk for at det gjaldt å komme fra dette så lettvtint som mulig. Vidnet hadde senere samtaler med Terboven, Otte og Johlitz, og disse var misfornøiet med den måte Blehr ledet arbeidet på. Uttalelsene var meget krasse, og lå i linje med Terbovens tidligere uttalelser - i sept. 43 - da han uttalte at en

mann som Blehr var ikke engang verdt en kugle, for ham var strikken mere passende, Det ble da bestemt at disse saker skulde overføres fra Forsyningsdepartementet til vidnet som var "riksfullmektig for arbeidsinnsatsen", men da Blehr kort efter ble avskjediget ble sakene (d.v.s. bedriftenes rasjonalisering. E. Bl.) liggende i Forsyningsdepartementet.- Tyskerne mente at Blehr saboterte ikke bare arbeidsinnsatsen, men alle arbeidsfelter han hadde med å gjøre, og vidnet regnet med at hans liv til enhver tid var i fare.

Blehers sabotasje av arbeidsinnsatsen medførte for det første at utgiftene til de tyske anlegg gikk betydelig ned. Antallet av beskjeftigede ved de tyske anlegg var på sitt høidepunkt i 1941 180.000 iberegnet funksjonærene. Antallet gikk stadig nedover efter at loven om nasjonal arbeidsinnsats ble satt iverk, på grunn av den måten saken ble behandlet på fra norsk side, og utgiftene gikk endda sterkere ned, idet lønningene ble redusert. ... Blehrs arbeide her er i høieste grad miskjent.

Vidnet ble ikke dømt for sitt arbeide med den nasjonale arbeidsinnsats - som Handelsdepartementets representant på Vestlandet, senere som riksfullmektig for arbeidsinnsatsen.

Vidnet forklarte, at han atter kom i forbindelse med Blehr i midten av april 1943: Blehr nevnte da, at nu var det ikke tid for hestehandel og prestigehensyn, nu var det én ting som tellet: å bringe denne situasjon i havn, slik at landet ikke led mere enn nødvendig, og en hvilkensomhelst innrømmelse burde gjøres for at det formålet kunde nåes. Han forsøkte den dag å få en samtale med Quisling, men det ble ikke innvilget.

Blehr og jeg avtalte at vi skulde treffes den 28. april, og da ble det efter Blehrs utkast oppsatt et memorandum til Quisling, som lød omtrent slik, at på bakgrunn av situasjonen som den nu hadde utviklet seg, måtte Quisling anse grunnlaget for den tyske okkupasjon av Norge de facto og de jure som bortfalt, og at Quisling var villig til å trekke konsekvensene av den endrede utenrikspolitiske situasjon. Dette var et forslag til en kunn-gjøring fra Quisling. Det som var tanken den gang fra Blehrs side var, at han mente at han ved å følge en linje som var overensstemmende med andre norske interesser kunde hindre at det ble borgerkrig her i landet, og dernest påvirke tyskerne slik at de ikke ko-

til å føre krig i Norge efter den tyske kapitulasjon. Dette anser jeg for årsaken til at det søndag kl. 2 ble innkalt et regjeringsmøte på slottet, hvor Quisling ledet. Støren påtok sig å overbringe forslaget til Quisling, og jeg går ut fra at det er gjort, men der kokte det hele bort, og det forslaget som Blehr hadde skrevet, ble ikke forelagt for ministrene. I stedet fremla Quisling noe han selv var kommet til. Men det ble stoppet av Terboven.

Blehr gjorde hvad han kunde for å få utviklingen i det spor han mente var fornuftig, og jeg tror bestemt, at selvom det ikke hadde direkte virkning på regjeringsmøtet, var hans holdning av stor betydning for det standpunkt som ble tatt. Det var taugtrekning mellom de kretser som var samlet om Lie og Rogstad og de kretser som vilde ha overgangen inn under normale forhold, og jeg tror Blehrs innflytelse har spilt en ikke ubetydelig rolle.- Jeg hørte gjennom Lundesgaard at det var kommet en henstilling fra Blehr om å sammenkalle et representativt møte av partifolk fra hele landet, hvor man skulle ta standpunkt til dette og forsøke å påvirke Quisling bort fra en katastrofal linje. Lundesgaard uttalte da, at Blehr skulde passe sig. (Anm.: Astrup har siden meddelt, at denne uttalelse av Lundesgaard "var en tilkjennegivelse" av hvorledes Quisling så på saken og på Blehrs medvirkning i "den. Han var irritert over innblanding og særlig irritert "over at Blehr var engagert". E. Bl.)

Blehr: Husker De noe forslag fra mig til Quisling om å oppløse partiet og avvebne alle N.S. formasjoner - sørge at de ikke hadde våpen?

Vidnet: Jeg er ikke istand til å si om jeg har hørt det da eller etterpå, men det er i full tråd med det som foreligger.

Johan Andreas Lippestad, (sjef for Sosialdepartementet under okkupasjonen), forklarte at han hadde stadig samarbeid med Blehr om arbeidsinnsatsen. Blehr saboterte den. Bortsett fra de rent generelle tingene utviklet sakene sig derhen, at det i Sosialdepartementet ikke lenger var mulig å holde visse linjer, og i den anledning hadde jeg en samtale med Blehr, og han var fullt innforstått med å innta en ubehagelig stilling som syndebukk. Jeg overførte en del av det presset jeg hadde på mig fra Sosialdepartementet til Næringsdepartementet; det gjalt spørsmål om røsjonerings i forbindelse med arbeidsinnsatsen, og det foreligger flere

skrivelsler fra Sosialdepartementet til Næringsdepartementet, som er ganske kraftige med hensyn til krav om hvad Næringsdepartementet skal gjøre. Det var for å overføre presset til et sted, hvor man hadde muligheter for på det tidspunkt å stå imot det. Det foregikk såvidt jeg husker i 1943, det skjedde i vesentlig grad denne bedriftslukningen og forsøk på å koble sammen arbeidsinnsats og rasjonering. Det foreligger klart, hvordan det første løp av. Det ble praktisk talt frafalt etter å ha vært praktisert en tid, på grunn av manglende resultater.

I denne forbindelse kan jeg nevne at det var ved samarbeid at vi fikk satt noenlunde stopper for det misbruk av lønninger, som fant sted, og bortsett fra at vårt arbeid rent anslagsvis kan ha spart staten for mellom 7 og 800 millioner, så virket det dessuten som den kraftigste bremse på tilføringen av arbeidskraft til anleggene. Spørsmålet var å holde arbeidskraften, i den utstrekning det var mulig, i industri og jordbruk, og statistikken for disse årene viser at det har lykkedes. I begynnelsen av mai 1944 var der et møte på Skaugum hvor man behandlet spørsmålet om en riksfullmektig for arbeidsinnsatsen på grunn av de slette resultatene som var oppnådd. Blehr og en annen ble tatt opp til diskusjon, og Blehr ble beskyldt for å ha sabotert arbeidsinnsatsen og ha ført den ut i komikken.

Cand.jur. Rolf Jørgen Fuglesang, fhv. Kulturminister og generalsekretær for N.S.: Blehr var ansett på partihold som en vanskelig mann, som stilte sig meget skeptisk og kritisk overfor de krav som ble reist fra partihold eller Generalsekretariatet, og jeg kan huske de fylkesførerrapportene vi fikk hver uke; der var til stadighet fremholdt hvilken vanskelig mann han var. Han ble betegnet som den vanskeligste mann for partiet. Det var også spesielle saker, hvor Blehr meget sterkt motsatte sig og hindret tiltak fra partihold, hvor der efter hans mening var uberettigede krav, og dette skapte mange stridssituasjoner. Ikke minst gjaldt det utskiftning. I alt som het forsyningsnevndene og de forskjellige andre institusjoner var det krav om utskiftninger gjennom fylkesførerne, men der holdt Blehr sin hånd over apparatet, så det var nokså umulig å få noe medhold der. Det kunde også være partimedlemmer som mente, at deres partimedlemsbok burde berettigede dem til enkelte særlige fordeler og som kunde påberope sig den slags overfor forsyningsmyndighetene eller departementet, og jeg kan huske

Blehr der til stadighet brukte en bestemt formulering: han fremholdt at et medlem i partiet hadde større plikter enn almindelige mennesker som ikke var med. Det var den tankegangen han ga uttrykk for. Han var jo fagminister, så det var de faglige synspunkter han førte i marken og mente politikk ikke skulde blandes inn i fagspørsmål.- Der var med Rikskommissariatet en stadig drakamp gjennom hele okkupasjonen på alle områder, særlig var det Næringsdepartementet i første linje, fordi de tyske krav dreiet sig om leveranser og produksjon for tyske interesser, og der var Blehr meget steil og sto meget sterkt på de norske interesser. Samtidig kunde han være skarp i sin formulering, så forholdet utviklet sig til det aller sterkeste motsetningsforhold. Dette har jeg personlig meget godt kjennskap til, fordi Terboven selv og Neumann, sjef for Einsatzstab, og Otte og også andre der fortalte meg og ga ved forskjellige anledninger uttrykk for, hvilken vanskelig mann Blehr var å ha med å gjøre i så henseende, og jeg husker en spesiell anledning, hvor Neumann sa, at Blehr virket på Terboven som "ein rotes Tuch für einen Oxen". Dette ga sig uttrykk ved forskjellige anledninger hvor Terboven meget skarpt tok fatt i Blehrs standpunkter. Jeg husker foredraget Terboven holdt på fylkesførerermøtet i NS i 1943, hvor han gikk inn på spørsmålet om tinnavleveringen og andre forhold, hvor han ga uttrykk for at Blehr direkte motarbeidet de tyske krigsanstrengelser, og han var skyld i og ansvarlig for at ikke de tyske krigsanstrengelser på frontene kunde løses som de skulde, ved sin holdning i disse spørsmål. Og vi som kjente disse tingene, ventet i grunnen at det godt kunde skje en arrestasjon, når det gjaldt Blehr.

Øvergaard: Det er sagt i straffesaken mot Blehr at han forsøkte å hindre at de norske beslaglagte radioapparater ble eksportert, men det står ikke noe i dommen om hvordan det gikk - hvor mange apparater som ble reddet for landet.

Vidnet: Det kjenner jeg til på første hånd. Jeg hadde selv tatt opp spørsmålet om radioapparatene. Vi fikk en rekke henvedelser. Jeg tok saken opp også med Terboven, og til syvende og sist strandet det tyske krav om å få eksportert apparatene til Tyskland på Blehrs avgjørelse i Næringsdepartementet. Han nektet eksportlisens og tok også opp det rent økonomiske spørsmål i denne forbindelse. Jeg hadde gjennom Bødtker i Kringkastingen arbeidet for at ansvaret for alle disse lagrene skulde gå over til Kring-

kastingen (for kontroll) og i denne forbindelse foretok Bødtker en opptelling og undersøkelser av hvor mange radioapparater det dreiet sig om. Av dette fremgikk det at det var omkring 300.000. Det var eksportert - og forøvrig direkte lagt beslag på av tyske myndigheter - bortimot 50.000 apparater. Det som ble reddet var differansen. Det som hindret eksporten av disse radioapparaterne var Blehrs inngripen, og det var en anseelig millionverdi som ble reddet for landet.

Øvergaard: Kjenner De grunnen til at Blehr ble avsatt i 1944 ?

Vidnet: Ja, det som Quisling ga uttrykk for overfor mig var det, at forholdet mellom Blehr og de tyske myndigheter og Terboven personlig hadde utviklet sig dit hen at Quisling mente at Blehr ikke lenger vilde kunne utføre sitt arbeid slik som det var nødvendig. Men den reelle årsak var pågangen fra Terboven, som Quisling bøiet sig for. Whist skulde erstatte ham.

Øvergaard: Det sies at Blehrs avskjed bl.a. var ubegrunnet med at han ikke ivaretok den krigsviktige produksjon ?

Vidnet: Denne begrunnelse var det som gjorde at Terboven absolutt forlangte at det skulde skje en endring og det nevnte som sagt Terboven selv, da det ble spørsmål om tinnavlevering og innsamling av kobber og bronse.

Øvergaard: De benyttet uttrykket at Terboven forlangte, og at Quisling til syvende og sist bøiet sig for det. Var det ikke fra NS-hold noe lignende krav ?

Vidnet: Det var det vel også. Det vil si fra enkelte personers hold. Disse krav fra enkelte personers hold har jeg også inntrykk av sto i forbindelse med tyskernes, uten at jeg ønsker å komme nærmere inn på det.

Øvergaard: De nevnte et navn, Whist, var han ivrig i retning av å få fjernet Blehr ?

Vidnet: Det ønsker jeg ikke å uttale mig om.

Erling Søvik, fhv. avdelingssjef i Politidepartementet, (fullstendig stenografisk referat).

Øvergaard: Det er nærmest den ransakningen som ble foretatt hos Blehr i 1943, hvem tok initiativet til den ?

Vidnet: Den første gang jeg fikk en oversikt over de ting som var i gjære overfor Blehr var ved den ransakning som ble satt i gang av det tyske sikkerhetspoliti. Allerede på det tidspunkt - etter hva jeg fikk vite av Marthinsen, - da ransakningen hadde funnet sted - hadde Reichskommissar vært interessert i å fjerne hr. Blehr fra hans stilling. Jeg spurte Marthinsen etter ransakningen hva som i grunnen foregikk, og da ga han for det første uttrykk for sin personlige mening. Han sa at hr. Blehr var en eldre, konservativ herre, som ikke lenger passet i sin stilling, men han sa også, at det tyske sikkerhetspoliti og tyskerne så på Blehr som en mann, som forsøkte å opprettholde en korrekt holdning overfor okkupasjonsmakten, og at han brukte denne holdning som skjul for foretagender mot okkupasjonsmakten; derfor ønsket tyskerne å fjerne ham. Såvidt jeg forsto, turde de - for å bruke et så sterkt uttrykk, som er korrekt - ikke gå til det skritt å arrestere hr. Blehr, hvilket de ønsket. Det som avholdt dem var den prestige, som de regnet med at hr. Blehr hadde, og den oppmerksomhet det vilde vekke, og derfor avsto de fra det, men såvidt jeg forsto valgte de den taktikk at de skulde forsøke å fjerne ham så snart som mulig uten å vekke for meget oppmerksomhet.

Øvergaard: Vet De om Blehr ble skygget ?

Vidnet: Det har jeg hørt, men jeg kan personlig ikke bevidne det. Mitt kjennskap til dette skriver sig fra Marthinsen, som personlig var tilstede ved ransakningen. Dette har jeg forklart mig om i lagmannsretten.

Blehr: Mente tyskerne at jeg hadde noen innflytelse på Quisling ?

Vidnet: Marthinsen hadde overfor hr. Blehr en stor personlig respekt, og jeg tror at tyskerne og også de mere aggressive kretser i partiet betraktet Blehr i denne forbindelse som en sterk mann, som kunde gjøre sin innflytelse gjeldende overfor Quisling ved logiske, klare resonnementer til fordel for norske interesser, så han var en sterk mann og farlig motstander.

Blehr: Mente tyskerne at jeg hadde innflytelse på mine kolleger ?

Vidnet: Jeg kan ikke gå så meget i detaljer, men av hvad jeg har sagt må det følge at hr. Blehr hadde en sterk innflytelse i den retning.

Blehr: Hvordan vilde det gått mig, hvis jeg var blitt arrestert ?

Vidnet: Jeg mener at en almindelig slutning kan man jo gjøre her, hvis tyskerne går til et så alvorlig skritt som en arrestasjon. Vi har hørt om hvordan det er gått med dem som kom til leirer i Tyskland og der er ikke grunn til å tro at hr. Blehr vilde møtt noen mildere skjebne.-

Fhv. Arbeidsminister T. Hustad, forklarte at Blehr motsatte sig de tyske krav på vannkraftkonsesjoner. Blehr satte sig også imot det tyske krav på utferdigelse av byggeforbud, og forhindret dettes gjennomførelse. Hver arbeider som derved ble forhindret overført til tysk arbeid betød, inkl. materialer og administrasjon, en besparelse for landet av 18 - 20.000 kroner pr. år. Det var i den sivile bygningssektor 40 å 50.000 arbeidere, som tyskerne tok sikte på å få overført til tyske plasser.

Esser, tysk Kriminalrat: (Vidneprovet gjengis fullstendig etter det stenografiske referat).

Adv. Øvergaard: Deltok De på vegne av Sikkerhetspolitiet i ransaking på minister Blehrs kontor i 1943 ?

Vidnet: Ja, høsten 1943.

Øvergaard: Hadde Sipo noen assistanse av Stapo ?

Vidnet: Ja. Saken begynte om våren 1943, og siktelsen gikk ut på konspirasjon mot okkupasjonsmakten. Jeg hadde fått i oppdrag å sette igang tilsvarende efterforskninger mot Blehr innenfor mitt saksområde: almindelig motstand. Jeg satte den straks i gang, d.v.s. med telefonovervåking for å bringe^{det} på det rene. Resultatet av disse efterforskninger var, at vi kunde fastslå at hr. Blehr overfor den norske regjering i sin tid var opphavsmannen for denne motstand, som ble øvet mot okkupasjonsmaktens politikk. Vi kunde fastslå at hr. Blehr øvet en uheldig innflytelse. Resultatet av disse undersøkelser ble lagt sammen til en stor rapport, som ble videresendt.

Senere i 1943 fikk vi vite, at det var kommet ut et flyveblad, og alle omstendigheter tydet på at minister Blehr sto bak dette flyveblad. I denne forbindelse ble det foretatt en ransaking på kontoret til hr. Blehr. For å skjule at det var det tyske politi som sto bak denne, ble det avtalt med statspolitiet at Marthinsen

selv skulde gå opp på kontoret, og jeg skulde være tilstede for å finne de forskjellige dokumenter. Marthinsen og jeg gikk inn, og han lot sig vise papirene og tok med sig en del, som han senere kontrollerte med Fehlis. Det er i store trekk de ting jeg kan si.

Nu er det så at det av politiske grunner og av prestisjehensyn ikke straks ble foretatt en direkte avskjedigelse av hr. Blehr fra regjeringen, det måtte gå en viss tid, så at hverken N.S.-politiet eller det tyske politi led prestisjetap. Fjernelsen av Blehr ble da foretatt på grunnlag av dette materiell og av disse efterforskningsresultater.

Øvergaard: Ble han skygget ?

Vidnet: Ja, jeg har med vedkommende saksbearbeider foretatt en observasjon for å få rede på hvilke forbindelser hr. Blehr hadde enten i byen eller utenfor. Samtidig ble det også satt i gang den såkalte telefonovervåking.

Øvergaard: Har De noen erindring om en reise Blehr gjorde til Grong ?

Vidnet: Disse observasjoner ble foretatt av Sikkerhetspolitiet i Trondheim. Rapporten gikk senere videre til oss.

Hr.adv. Thorstensen: Ble Fruen også observert ?

Vidnet: Ja. Vi skulde jo få vite hele kretsen, det er målet ved en slik observasjon. Ikke bare av den almindelige omgangskrets, men også av den private omgangskrets.

Nu er det så, at resultatet hadde bevist, at hr. Blehr sto fast, og at efter de bestemmelser, som okkupasjonsmyndighetene i sin tid hadde, ble motstand mot okkupasjonsmyndighetene forfulgt og straffet av domstolene. Politimessig sett er motstand vold efter tyske bestemmelser og okkupasjonsmyndighetenes bestemmelser, og de kommer for domstolen med dødsstraff. Jeg har under krigen hatt flere tilfelle, hvor slike motstandsforhold er blitt fremmet for domstolen og pådømt med dødsstraff.

Hr.adv. Thorstensen: Så dere så alvorlig på det ?

Vidnet: Konspirasjon mot okkupasjonsmyndighetene er åpen vold, og da kan vi ikke gjøre noe annet.

Blehr: Det var beklagelig at det ikke ble gjort, for da hadde min familie stått bedre idag. Sa Marthinsen noe om sin mening om mig ?

Vidnet: Marthinsen sa at man måtte fjerne hr. Blehr fra regjeringen, for han var en hemske, og han utøvte en innflytelse på de andre kolleger og sto i veien for Terbovens og Quislings politikk.

Hilmar Hoel, o.r.sakfører, (ikke medlem av N.S. Var en av fullmektigene ved Oslo og Akerhus fylkesmannsembede i 1944-45), forklarte: Blehr var saklig i sine avgjørelser. Han viste ikke noengang et fiendtlig sindelag mot ikke-NS medlemmer. Ut fra det kjennskap vi fikk til hr. Blehr tok han aldri noe politisk hensyn overhodet.

Anm. av Blehr: Den annen fylkesfullmektig, Aage Svendsen, kunde ikke møte, men har i skr. av 23/12.49 meddelt Blehr, at han har gjennomgått fylkeskontorets kopibøker fra krigsårene. "Jeg har herav fått det inntrykk, at De - så langt det har stått til Dem - har søkt å ta saklige hensyn ved Deres avgjørelser", skriver han.

26. nov. 48. Fortsatt vidneførsel.

Ekspedisjonssjef K. L. J. Knagenhjelm, Forsyningsdepartementet:

Blehr avskjediget N.S.-formannen og direktøren i Norges Gass-generatorstyre, fordi der var gjennomført svindel i hele styret, og det ble Blehr oppmerksom på. Denne avskjedigelse møtte sterk kritikk innen N.S. Det var spesielt Alf Whist, som arbeidet for denne formannen i Gassgeneratorstyret. Blehr motsatte sig statsgarantien til generalkonsul Hildisch' hvalfangst fra Tromsø, og til produksjon av gjær ved Saugbrugsforeningen - det var Whist som sto på den annen side. Jeg har ikke noe eksempel på at Blehr noen gang støttet noe uberettiget krav fra Reichskommissariatet eller fra partiet. Han tok saklige og forretningsmessige hensyn i sine avgjørelser.

Handelsråd Sigurd Johannessen (ekspedisjonssjef i Handelsdepartementets avdeling for industri og bergverk): Avdelingen gikk i Blehrs tid sin normale gang. Det var ikke fra Blehrs side noe forsøk på nazifisering eller politisk påvirkning. Han tok utvilsomt saklige hensyn. Når det står i hans dom, at han inntok en stram og uredd holdning overfor tyskerne, da har jeg ingen grunn til å tvile på det. Tvertimot. Det var vel også grunnen til at Blehr ble utskiftet.

Dr. Rudolph Schiedermayr (møtte etter eget initiativ): Jeg var i Norge fra 20. april 1940 til 16. desember 1943, som Beamter der Deutsche Gesandtschaft. Har senere arbeidet i det tyske Rikskommissariat og tilhørte forvaltningsavdelingen. Min umiddelbare foresatte var Regierungspräsident Koch. Etter det inntrykk vi hadde i Rikskommissariatet besto det innenfor NS-regjeringen en bestemt opposisjonsgruppe. Opposisjonen var i første linje rettet mot Terboven. Jeg har såvel fra mine nærmeste overordnede som fra andre tyske alltid hørt at hr. Eivind Blehr var den egentlig kraft i denne opposisjonsgruppe. Han var opposisjonens hode ("Kopf"). Selv hadde jeg intet med de økonomiske anliggender å gjøre, men jeg har fått disse opplysninger fra andre tyskere. Jeg har også erfart det selv. Jeg visste at hr. Blehr i året 1935 var medlem av Saaravstemningskommisjonen. Disse menn hadde den gang gjennom sin korrekte og objektive fremgangsmåte og vandel vunnet hele verdens anerkjennelse. Jeg har overfor hr. Blehr, siden jeg lærte ham å kjenne, den største personlige høiaktelse. Hr. Blehr har overfor mig gitt uttrykk for at han måtte ta avstand fra Terboven. Han har uttrykt sig meget drastisk flere ganger. Derved har jeg fått det inntrykk, at påstanden om at hr. Blehr sto i opposisjon var riktig.

Øvergaard: Fikk De noe inntrykk av hva denne opposisjon gikk ut på, om det var Terbovens økonomiske politikk i Norge som var årsak til denne opposisjon ?

Vidnet: Etter mitt inntrykk hadde hr. Blehr følgende oppfatning av sin stilling som minister: Han så det ikke som sin oppgave å oppfylle Terbovens ønsker, men i å forfekte de norske nasjonale interesser mot Terboven.

Øvergaard: Kan De erindre om hr. Blehr i denne forbindelse bestrebet sig for å få gjenopprettet norske konsulater i utlandet ?

Vidnet: Jeg kjenner det meget nøie. Jeg har selv arbeidet med denne sak. Hr. Blehr er gått sterkt inn for å få norske konsulater i utlandet gjenopprettet. ... Etter at Nasjonal Samling var kommet til makten, var det i Norge en almindelig oppfatning at Norge kom til å bli et tysk protektorat. Jeg vilde imøtegå denne oppfatning. Jeg foreslo derfor et program overfor min overordnede, for mitt arbeidsområde; dertil hørte f.eks. å opprettholde den norske utenriksavdeling. Av samme grunn er det tyske gesandtskap ikke blitt oppløst. Av samme grunn ble gesandtskaps-

bygningene i Frankrike og ~~Tyskland~~ ^{England} urørt. Hovedpunktet for dette program var gjenopprettelsen av de norske konsulater. Det var hr. Blehr som gjorde mig oppmerksom på at konsulatsaken før året 1905 spilte en meget stor rolle i norsk politikk.

Under påvirkning av en sådan samtale med hr. Blehr om dette foreslo jeg at dette spørsmål skulde komme opp i Berlin i Utenriksdepartementet, og jeg fikk av Dr. Koch det oppdrag å reise til Berlin og har der ført disse forhandlinger. Dessverre ble det intet resultat, fordi det tyske Utenriksministerium tok et rent formelt standpunkt. Da dette standpunkt ble kjent i Norge, var det igjen hr. Blehr som ikke vilde gi sig til tåls med dette. Dr. Koch og jeg fortsatte å arbeide med spørsmålet om gjenopprettelsen av konsulater i utlandet. Hr. Blehr var fra norsk side den drivende kraft. Dessverre må jeg si, hadde vi intet hell. Det er kun lykkedes i Hamburg og en annen by, som jeg ikke husker navnet på, å opprette et konsulat.

Øvergaard: Kjenner De noe til at hr. Blehr personlig reiste til Berlin for å oppta forhandlinger om samhandelen mellom Norge og Tyskland ?

Vidnet: Det husker jeg ikke. Jeg hadde ikke noe å gjøre med det.

Øvergaard: Hva førte denne Blehrs opposisjonelle innstilling til for hans vedkommende ?

Vidnet: Situasjonen tilspisset sig mot hr. Blehr. Den ble stadig skarpere. Han fikk vanskeligheter. Det gikk så vidt at han ble satt under spesiell oppsikt av Gestapo, og det ble sogar gjennomført en husundersøkelse fra Gestapos side. I Rikskommisariatets kretser ble hr. Blehr betraktet som den som alltid sa "nei" overfor ^{handels-}avdelingen, og alle disse enkeltheter ble forelagt Terboven gjennom handelsavdelingen eller gjennom sikkerhetspolitiet. Vi tyske tjenestemenn var av den mening at hr. Blehr løp en stor personlig risiko på grunn av sin innstilling.

I året 1942 og 43 visste man hvilken farlig mann Terboven var. Jeg vil be om å få trekke en sammenligning for å gjøre mig forståelig. Jeg har opplevet månedene under Administrasjonsrådet. Jeg har senere deltatt i de såkalte septemberforhandlinger. Når jeg sammenligner hr. Blehrs holdning med de andre menns, må jeg si, at denne sammenligning faller ut til gunst for hr. Blehr. Jeg kan naturligvis ikke si at jeg har lært alle de andre representanters oppfatning å kjenne, men efter hva jeg selv har opplevet må jeg personlig si at på mig har hr. Blehr ved sin opptreden gjort det største inntrykk.

*) Rullet opp av 3. skuddet av 22/5/52

E. Blehr

VII. Fra p r o s e d y r e n i Oslo Byrett, Stenografisk referat av et avsnitt av Dr. Øvergaards foredrag 29. nov. 1948: H.r.adv. Dr.jur. J. Øvergaard:

- - - Det er på grunnlag av Blehrs medlemskap i NS at dette krav om kollektivt erstatningsansvar gjøres gjeldende mot ham, og jeg vil da gjøre oppmerksom på at medlemskapet i NS først blir straffbart ved en prov. anordning av 22.1.1942. Blehr hadde som det ble opplyst av Fuglesang, vært medlem av NS fra 1933, men trakk sig tilbake i 1934, og fornyet sitt medlemskap i 1941, som Fuglesang har prøvet og Blehr erklært. Det kollektive ansvar har vært omtvistet i en av de første saker som kom for domstolene, nemlig saken mot Stephanson. Her erklarte 3 av høiesterettsdommerne at dette kollektive ansvar var i strid med grunnlovens § 97, forsåvidt man gjorde dette ansvar gjeldende før landssvikanordningen av 15.12.1944, § 25. Den samme oppfatning som høiesterettsdommerne ga uttrykk for, har også professor Andenes gitt uttrykk for i sin artikkel i Norsk Sakførerblad for 1945, og han har på dette punkt fått tilslutning av professor Castberg s. 198 i "Statsforfatningsrett". Nu er det så at til tross for denne opposisjon fra rettskyndig hold opprettholdes dette kollektive ansvar i rettspraksis, dog således at man sier det bygger på almindelige grunnsetninger i erstatningsretten, således også på prinsippet om at fordeler som er oppnådd ved den skadegjørende handling, som det bygges på, skal komme til fradrag ved fastsettelse av erstatningen: compensatio lucri cum damno.

Dette er en erstatningsrettslig grunnsetning som ikke kan settes ut av kraft. Når det tales om ansvar for voldt økonomisk skade, må det tas hensyn til de økonomiske kår utøveren levet under, liten formue, nedsettelse av ansvaret, forsørgelsesbyrde - nedsettelse av ansvaret - og omstendighetene i det hele, når den enkeltes ansvar skal fastsettes. Således skal det da fastsettes et/erstatningsbeløp under hensyntagen til disse forhold. Det er også adgang til å la kravet om erstatning falle helt bort, hvis dette finnes rimelig. Rimelig mener jeg det vilde være hvis det enkelte medlem i sin offentlige stilling har spart landet for betydelig økede utgifter, og når han ellers vilde bli rammet uforholdsmessig strengt. Her spiller også hensynet til vedkommandes uforsørgede familie inn. Man ser stadig i dommer at det tas hensyn til om det er uforsørgede barn. I lagmannsrettsdommen i

straffesaken er Blehr ilagt et inndragningsansvar på 120.000 kroner, som skulde svare til den gasje og de representasjonstillegg som han har oppebåret som fylkesmann i 14 måneder og som forsyningsminister i over 2 år fra 1.2.41 - 12.6.44. Når man tar i betraktning at han i begge disse stillinger etter dommen i lagmannsretten har fulgt en saklig linje og dertil har ilagt sig store fortjenester ved ivaretagelse av norske økonomiske interesser vis a vis tyskerne, og har spart landet for milliontap, bl.a. ved å hindre utlevering til Tyskland av de norske kirkeklokker, dette ble fastslått i lagmannsretten under straffesaken - forekommer det mig at det idømte inndragningsbeløp virker så tungt, ja man kan si urimelig, at det ikke utover dette beløp bør bli tale om å ilegge noe erstatningsansvar. Det er ikke påvist noen handling som har medført skade for staten. Tvertimot har Blehr utelukkende ivare tatt norske, nasjonale interesser mot tyskerne. Det virker derfor i grunnen paradoksalt at en departementsjef, som ved sin energiske motstand mot de tyske krav satte livet på spill, jfr. Essers og Schiedermayrs prov, som reddet millionverdier, f.eks. kirkeklokkene - som også betød uerstattelige kulturverdier, - at han for denne sin innsats for Norge skal dømmes til inndragning av sin embedslønn og sine representasjonspenger, som er anvendt for å oppnå gunstige resultater under forhandlinger med tyskerne. Men selv om det ikke ble tatt hensyn til denne innsats ved fastsettelse av inndragningen, så må og kan det tas hentyn til det når det her er spørsmål om å ilegge en ytterligere erstatning. Den byrde som inndragningen betyr, er så stor at det alene av den grunn ikke bør bli tale om ytterligere økonomisk reaksjon. Dette gjelder så meget mer som Blehr har vært og er gårdbruker, og det har vært fastslått i rettspraksis av Høyesterett fra 1945 at den økonomiske reaksjon ikke må være så sterk at gårdbrukerne ikke kan drive videre, og familien bli uten eksistensmidler.

Når det gjelder ansettelse av den skade som NS-partiet ved sin virksomhet antas å ha påført landet, så hviler denne forutsetning på usikre momenter og kan gi anledning til kritikk og tvil. Der er åpenbare feil i Finansdepartementets oppstilling, som er bilag til prosesskrift nr. 32. Jeg kan nevne som et eksempel at det på side 4-5 er oppført: Bidrag til Studieselskapet Grong. Men det var i 1941 i kommissarisk statsråd Johannessens tid, at dette kom i stand for å komme vekk fra den tyske idé, som Administrasjonsrådet hadde funnet å måtte samtykke i, idéen om en felles

norsk-tysk utnyttelse og drift av Grong Gruber. Stiftelsen av dette studieselskap brakte meget nytt og verdifulle resultater for landet, som kan få betydning for videre norsk utnyttelse på dette felt. Dette skyldes den gode nordmann Sigurd Johannessen, og representerer en verdifull vinning for landet, ikke en debetpost for NS.

Jeg innrømmer at det kan påvises adskillige utgiftsposter på Nasjonal Samlings budsjett, som ikke har hjemmel i norsk lovgivning og som ikke skyldes trykk fra tysk side, men NS' virksomhet som statsbærende parti, men det er et stort spørsmål om ikke disse utgifter mer enn oppveies med den motstand fremtredende NS-medlemmer har kunnet yde mot tyske forsøk på å utnytte våre verdier. NS var anerkjent som statsbærende parti og kunde derfor gjøre sterkere motstand enn andre. Vi var på grunn av hele vår egen uforberedthet kommet i den stilling at okkupasjonsmakten fikk hånd over vårt næringsliv. Det er fastslått i Undersøkelseskommisjonens innstilling, at da Administrasjonsrådet fratrådte den 25.9.1940 var stillingen den at tyskerne hadde norsk næringsliv, norsk arbeidsliv og norsk produksjon i det hele under sin kontroll. Det er Undersøkelseskommisjonens egne ord. Administrasjonsrådet administrerte i et beseiret land, og det var ikke mulig å føre en uavhengig politikk i forholdet til tyskerne. Det gjaldt Administrasjonsrådet og det gjaldt dets efterfølgere, Quislings styre og de kommissariske statsråder. Men de norske representanter, enten de nu hørte til Administrasjonsrådet, Quislings styre eller var kommissariske statsråder gjorde den motstand de kunde mot de tyske krav, som gikk ut på utnyttelse av Norge. De som har vært med i landssvikoppgjøret har støtt på mange NS-folk blandt departementssjefene, fylkesførerne og andre, som holdt en norsk linje likeoverfor tyskernes forsøk på utilbørlig å utnytte norske verdier til egen fordel. Jeg tror at dette kan sies om mange, kanskje om flertallet innen Quislings regjering, og iallfall om Blehr, Fretheim, Hustad og Irgens, som bestyrte de departementer som var viktigst for norsk næringsliv og økonomi. Minister Irgens som var vidne i saken, prøvet at for hans vedkommende har såvel lagmannsrett som Høiesterrett gått ut fra at hans trussel om innsendelse av avskjedsansøknning, hans forhandlinger med tyskerne og tilslutt hans søknad om avskjed, fordi tyskerne vilde prisedømme hele den hjemmeværende del av den norske handelsflåte, som ut-

gjorde ca. 800.000. - otte hundretusen tonn - var medvirkende til at tyskerne frafalt disse planer, se RT. 1946. Lagmannsretten sier at Irgens' forhandlinger var sterkt medvirkende til at tyskerne oppga planen. Det sparte millionbeløp for Norge, og det er klart for enhver at var denne flåte blitt prisedømt, som den efter folkeretten kunne blitt, under den forutsetning at det fremdeles utover og gjennom hele okkupasjonen besto krigstilstand mellom Norge og Tyskland, da vilde det sikkert ikke blitt stort igjen av disse verdier. Sjefen for Sjøfartsdepartementet, Irgens, ble ikke dømt til erstatningsansvar, bare inndragning av lønn ved lagmannsretten, (av Irgens' representasjonspenger kr. 125.000.- ble bare inndratt kr. 50.000.-), og det spørsmål som der ble omtalt, ble ikke drøftet i Høiesterett i dets økonomiske konsekvens.

Det er en rekke andre lignende tilfeller. Jeg tror ikke at det er noen som kan nekte at både Irgens og Blehr viste sig som gode nordmenn når det gjaldt å verge Norges økonomiske interesser mot tyskernes plyndrings- og utnyttelsespolitikk. Dette er forhold som det ikke er tatt noe hensyn til når det tales om hva NS ved sitt styre har påført Staten av tap under krigsårene, men det må tas hensyn til dette, idet voldt skade kan oppveies ved fordeler som er oppnådd ved den skadegjørende handling. Det er jo her tale om et kollektivt ansvar. Når NS-medlemmer gjøres ansvarlige for de tap som NS som organisasjon har voldt Staten, da må de også bli godskrevet de tap som landet ved denne virksomhet er spart for, således at dette kommer samtlige til fordel. Grunnsetningen om compensatio lucri cum damno kommer her til anvendelse.

Når det spørres om de økonomiske konsekvenser, så må man ikke efter min mening trekke sammenligning mellom administrasjonsråds-styret og et NS-styre, men man må trekke sammenligning mellom Norges økonomiske forhold under et rent tysk styre og de økonomiske forhold som ble oppnådd under Administrasjonsrådets virksomhet og efter 25.9.1940 under NS-administrasjon. Den var fra 25.9.1940 et administrasjonsråd med Terboven som øverste hode, akkurat som Administrasjonsrådet, forsåvidt ingen forskjell. Men det ble en forandring efter 1. februar 1942, da NS fikk en mer selvstendig stilling. Jeg mener at det er riktig å si fra både for Irgens og Blehr at de arbeidet iherdig for å ivareta de norske økonomiske interesser mot tyskerne, og jeg tror også det var all grunn til å anta at de oppnådde bedre resultater enn Administra-

sjonsrådet hadde kunnet oppnå på det økonomiske område. Det bygger jeg på at Quisling-styret hadde en tyskvenlig innstilling rent ideologisk og tyskerne tok derfor mer hensyn til den enn de vilde tatt til Administrasjonsrådets styre. Derved oppnådde man fordeler som ikke vilde vært oppnådd hvis tyskerne hadde overtatt styret av landet, og det var kun dette alternativ som kunne komme i betraktning etter at riksforhandlingene var brutt sammen høsten 1940. Jeg henviser til vidnet Fretheims uttalelse: Han var til å begynne med ikke medlem av NS. Tyskerne tok da intet hensyn til ham, fordi han ikke var medlem av NS. Enten måtte han da gå sin vei eller melde sig inn i NS, hvis han skulde tenke sig å få gehør for sin administrasjon av landbruksdepartementet og de interesser som lå derunder, og ingen tviler på at Fretheim gjorde hva han kunne og var en meget dyktig mann. Jeg mener det er innlysende klart at dette måtte være tyskernes innstilling - til å begynne med. Det er mulig at de likeoverfor enkelte som Blehr etterhånden fikk en annen innstilling, når de så hvorledes han kjempet mot den tyske vold. På det grunnlag må man anerkjenne NS-administrasjonen og de ting de har vunnet for landet. Det var en drakamp som ble ført såvel under Administrasjonsrådet som senere under de konstituerte statsråder og under Quislings styre. Det var NS-ministrene som førte denne drakamp under det lengste tidsrum.

Blehr foresto under sitt 2 1/2 årige virke som nærings- og forsyningsminister de viktigste departementer under denne tid. Forholdet var da Blehr overtok disse departementer 1. februar 1942 således som jeg har nevnt tidligere, at tyskerne under Administrasjonsrådet hadde oppnådd å få norsk arbeidsliv, norsk produksjon og næringsliv i det hele under sin kontroll. Tyskerne hadde som sjef for Wirtschaftsabteilung en mann som het senator Otte. Han hadde virket her i landet under Administrasjonsrådet og hadde oppnådd dette resultat og hadde senere samarbeidet med de kommissariske statsråder Ravner, Johannessen og Sandberg. Otte har selv forklart at han som leder av denne avdeling var klar over at det ble en forandring da Quislings regjering ble dannet. Mens han tidligere hadde gitt påbud, slik oppfattet han det, så skulde hans stilling fra nu av være en rådgivers. Det fremgår av det som er dokumentert i bilag I.3. Han fremhever videre der at året 1942 bragte store vanskeligheter, bl.a. den totale krigsinn-

sats i Tyskland, som medførte større råstoffmangel og større transportvanskeligheter. Tyskland vilde herefter kun avgi nødvendige råstoffer og levnetsmidler til Norge mot tilsvarende motydelser fra norsk side. Dertil kom at vi var helt avhengig av tysk import, da Tyskland praktisk talt var vår eneste leverandør under okkupasjonen. Hensikten var at clearingsaldoen skulde avvikles, som viste et tilgodehavende for Tyskland på antagelig ca. 400 millioner kroner. Dette var den situasjon som Blehr forefant da han overtok departementet.

Det kan være av betydning å være oppmerksom på Blehrs innstilling likeoverfor tyskerne like fra først av, hvilket fremgår av hans pro memoria av 2.6.1942 til Quisling, bilag V 4. Der sier han: "Visse tyske hold som støttes av Rikskommissariatet, "driver "en bevisst kolonipolitikk i Norge, og hvis Rikskommissariatet "får anledning til å gå videre på denne vei, vil vi efter min oppfatning bli lagt inn under et nytt Hansavelde, verre enn det "gamle." Han klager over at nordmennene er helt umyndige på det handelspolitiske område til stor skade for våre forsyninger og for våre økonomiske interesser i sin almindelighet.- Dette var Blehrs innstilling da han tiltrådte som sjef for disse departementer. Han gikk straks inn for å sikre og øke våre matforsyninger fra Tyskland. Tyskland var på det tidspunkt vår hovedleverandør. Jeg henviser her i den henseende til Blehrs dagbok fra 2. mars til 15. april 1942, om at han straks gikk inn for å sikre matforsynin- gene, bil. II 4-10. Den viser i hvilken grad disse forsyninger lå ham på hjertet, og han fikk da satt igjennem at han selv fikk reise til Berlin for å ta opp spørsmålet om å sikre våre forsynin- ger av korn og fett. Han oppnådde under disse forhandlinger med den tyske statssekretær, fungerende minister i Hitlers regjering, Backe, å få en ordning av disse viktige spørsmål ved den såkalte "Blehr-Backe-protokoll" av 25. mars 1942. Såvidt jeg skjønner, er det første gang under okkupasjonen at det ble ført direkte forhand- linger med sentralmyndighetene i Berlin, og Blehr-Backe-avtalen var senere det grunnlag som de norske myndigheter kunde påberope sig når det gjaldt våre forsyninger, hva også provianteringsdirek- tør Schei har uttalt. "Vi forhindret nedsettelse av fettrasjonene "ved å anføre Blehrs avtale med statssekretær Backe", sa han i sitt prov i Lagmannsretten. Bilag C 15 p. V. Det er sikkert helt rik- tig når det står i lagmannsrettsdommen at Blehr forsynings- og

handelsmessig gikk med energi inn for Norges interesser - tildels med gunstig resultat. Han hadde i sitt arbeide med dette god støtte av de funksjonærer som satt der fra før av, og i høi grad av provianteringsdirektør Schei, som satt der under hele okkupasjonen, og som ble beskyttet av Blehr. Hadde ikke Blehr holdt på ham, hadde han måttet gå. Men når det gjaldt forhandlingene i Berlin, så har Blehr alene æren av dette skritt. Han forhindret derved umyndiggjørelsen på det handelspolitiske område, som Reichskommissar hadde forsøkt å føre igjennem. Schei har i en skrivelse til h.r.advokat Annæus Schjødt av 21.10.1946, uttalt at det må erkjennes at Blehr på matforsyningsområdet gikk inn for å skaffe mest mulig fra Tyskland, og han var tildels meget god, særlig når det gjaldt forhandlingene om fiskeleveranser. Her må man huske at det var Blehr som opptrådte utad likeoverfor tyskerne, også her i Norge. Uten ham vilde ethvert arbeide innen departementets 4 vegger være virkningsløst. Blehr var dypt forarget - hvilket fremgår når man leser hans dagbok - over de forhold han fant da han tiltrådte og han gikk med største energi inn for å rette på disse forhold, og derfor førte han disse forhandlinger i Berlin straks etter han tiltrådte. Man kan danne sig en mening om hans virke som forsyningsminister og næringsminister når man ser på clearingsstatistikken, s. 26 i Aukrust og Bjerves bok "Hvad krigen kostet Norge". Det fremgår av denne at vi i 1940 hadde et importoverskudd på 13 1/2 million kroner, altså praktisk talt en clearingsaldo i Tysklands favør på dette beløp. I 1941, 1942 og 1943 var beløpene betydelig større, 327 millioner i 1941, 247 millioner i 1942 og 283 millioner i 1943. En skrivelse fra statistisk centralbyrå viser så å si de samme tall, dog litt høiere: 265.7 millioner i 1942 og 295.8 i 1943. Vi ser da her at i Blehrs tid ble vår clearingsaldo i Tysklands favør øket med tilsammen ca. 530 millioner kroner iflg. Aukrust & Bjerve, iflg. Stat. Sentralbyrå med 563 1/2 million. Dette var resultatet til tross for at tyskernes politikk, som Otte har erklært i bil. I 3, fra og med 1942 gikk ut på ydelse mot tilsvarende motydelse og avvikling av clearingsaldoen. Avviklingen av den norske gjeld til Tyskland betød selvfølgelig større leveranser fra Norge eller mindre import. Stikk imot dette vokste clearingsaldoen i Blehrs tid. I det siste år av okkupasjonen, etter at Blehr hadde fått avskjed, sank den med ca. 160 millioner kroner, men var ennå pr. 30.4.1945 789 millioner kroner, som ut-

gjorde det norske importoverskudd med tyskerne i okkupasjonstiden. Dette importoverskudd betegner en nettogevinst for Norge, fordi Tysklands clearingstilgodehavende fra okkupasjonstiden ikke blir tilbakebetalt av oss. Vi har unngått å betale denne saldo med realverdier, og det vi har fått, har vi innvunnet fordi saldoen ikke blir betalt. Jeg tror det må være nokså klart at Blehr har rett i at dette for en stor del skyldes hans politikk som forsyningsminister og ikke minst Blehr-Backe-overenskomsten. Dette er et synlig resultat som han har oppnådd som forsyningsminister i 2 1/2 år. Han har oppnådd dette resultat i strid med den tyske politikk, som gikk ut på at clearingsaldoen skulde avvikles, og Norge tappes ytterligere ved øket eksport fra vårt land.

Jeg mener at disse resultater som betyr millioner av kroner for landet, må godskrives Blehrs konto for en stor del, fordi det var ham som var leder av disse departementene og som ivaretok landets interesser mot tyskerne. Han inntok fra første dag en stram og uredde holdning likeoverfor tyskerne. Jeg tror det er riktig at det var bare en sådan holdning som kunde gjøre inntrykk på tyskerne og oppnå noe resultat. Han hadde ledelsen av Norges forsyningspolitikk i disse årene og hindret utnyttelse og utplyndring av Norge så langt som mulig, og det importoverskudd som han opparbeidet, ble opprettholdt takket være hans energiske arbeide og faste holdning. Hvis Tyskland tapte krigen, ble Tysklands clearingstilgodehavende Norges fortjeneste. Det ble også resultatet. Han regnet med dette.

I sitt arbeide med matforsyningene gikk Blehr så langt at han opererte med misvisende statistikk, for å vise tyskerne at vi fikk for lite. I skrivelse av 21. oktober 46 til statsadvokat Annæus Schjødt sier Schei at det var Blehr som fikk satt opp en beregning av kaloritilgangen efter rasjoneringsatsene og at Blehr brukte den ved flere anledninger overfor tyskerne for å vise at vi fikk for lite, skjønt han var klar over at beregningen var holdt dristig i underkant. Efterat Blehr tiltrådte, ble fettimporten forandret i Norges favør. Større import fra Tyskland, mindre eksport til Tyskland.

Jeg kommer så over til et annet punkt hvor også Blehrs uredde holdning medførte redning av økonomiske verdier for norske interesser. Jeg tenker på eksporten av de beslaglagte norske radioappa-

rater. Det var alt i alt beslaglagt 300.000 apparater, se Fuglesangs erklæring. (Bil. VI 8. Ikke medtatt her). De var verdsatt av tyskerne til kr. 300.- pr. stk. (bil. VI 4). Hvis man holder sig til denne meget forsiktige verdiansettelse, så dreier det sig om ca. 90 millioner kroner. Terboven hadde besluttet at samtlige apparater skulde disponeres ved eksport til Tyskland uten erstatning til Norge eller den norske stat, jfr. Fuglesangs erklæring og hans vidneprov. I slutten av februar 1943 søkte et spedisjonsfirma Schenker & Co. A/S, om utførselstillatelse for 200.000 radioapparater, (bil. VI 4. Ikke medtatt her). Blehr nektet som det ses som sjef for Næringsdepartementet å gi denne lisens. Det ses videre at en del mindre partier allikevel var blitt eksportert både før og etter ansøkningsen fra Schenker & Co.. Det dreiet sig om ca. 50.000 apparater som tyskerne hadde fått eksportert ved å få tollvesenet til å gå med på eksport, når det forelå attest fra Reichskommissariatet uten lisens fra norsk side. Nu holdt Blehr fast på at ingen vare kunde bli ekspedert uten lisens fra Næringsdepartementet, og han nektet lisens. Han fremsatte forlangende om at enhver ytterligere forsendelse skulde innstilles og at der skulde gis erstatning på norsk-tysk Clearing for de apparater som allerede var eksportert uten lisens. Som vi hørte av Fuglesang, ble det gjort bestrebelser også fra annet hold for å hindre ytterligere forsendelser. Saken trakk ut, og for å få dette endelig ordnet anmodet Blehr Quisling i skr. av 11.4.1944 om å få saken ordnet direkte med Reichskommissar, (bil. VI, 7. Ikke tatt med her).

Det er da også innrømmet i lagmannsrettens dom at Blehr forsøkte å stoppe denne forsendelse, og det er på det rene at forsendelsen ble stoppet, et resultat av Blehrs lisensnektelse og hans henvendelse til Reichskommissar samt Fuglesangs støtte. Det gjelder også et ganske stort millionbeløp, 60-70-80 millioner kroner, hvis man regner med kr. 300.- pr. apparat.

Tyskerne vilde gjerne ha eksportert metaller fra Norge, tinn kobber og sølv. Disse krav motsatte Blehr sig og fikk forhindret for en stor del denne eksport. Han har selv forklart at han her mener å ha spart landet for hundre millioner kroner. Opplysninger om tanneksporten finnes i senator Ottos P.M. av 23.9.43 til ministerpresidenten, (bil VI 2. Ikke medtatt her). I dette P.M. klager Otte sterkt over Blehrs avvisende holdning til metalleksporten.

Det opplyses at Quisling hadde innrømmet tyskerne 150 tonn tinn fra Norge. Det var levert en del av dette parti, men det sto tilbake minst 60 tonn, og det fremgår av Ottes P.M. at Blehrs underordnede, direktør Hestnes, uttrykkelig erklærte at det ikke kunde leveres mere tinn, fordi det ikke var nok til dekning av det norske behov. Det var Blehr som hadde anmodet Hestnes om å gi dette svar.

Hele Kongsberg Sølvverks produksjon av sølv skulde eksporteres til Tyskland, se skrivelse fra Industridepartementets Bergverkskontor til Blehr av 27.3.1948 (bil. VI, 3. Ikke medtatt her). Blehr har forklart at Reichskommissar også muntlig flere ganger fremsatte dette krav likeoverfor ham. Sjefen for Bergverkskontoret hadde også mottatt dette brev og oversendt det til Blehr. Også her inntok Blehr samme avvisende holdning tiltross for gjentagne henvendelser fra Reichskommissar, og resultatet var at intet av sølvproduksjonen ble sendt til Tyskland. Det fremgår også av skrivelsen fra Industridepartementets Bergverkskontor at produksjonen utgjorde ca. 8 tonn årlig, for 3 år 24 tonn sølv, til en verdi av 21-22 millioner kroner. Det er på det rene at Blehr med hensyn til metalleksporten har inntatt en like stram og uredde holdning som med hensyn til kirkeklokkene. Jeg henviser her til den tale som ofte har vært omtalt, Terbovens tale den 26.9.1943, bil. VI, 20, hvor han klager over at han ikke får nok metaller, bl.a. tinn, og sier at den departementssjef som ut fra en falsk forestilling om hva som tjente Norge best, nektet å mobilisere selv det siste kilo tinn for rustningsindustrien, ikke engang var verd et skudd, men bare en strikke. Dette har allikevel ikke forhindret Blehr fra også etter denne tale å innta akkurat den samme uredde holdning likeoverfor de tyske krav som tidligere.

Også når det gjelder byggeforbudet og overførsel av norsk arbeidskraft til tyske anlegg, mener jeg at Blehr har ilagt sig store fortjenester. Det er på det rene at de tyske myndigheter vilde ha igjennem et almindelig byggeforbud for den norske sivile byggevirkksomhet. Det vilde de ha gjort for å få arbeiderne ledige til tyske krigsviktige anlegg. Det er også helt på det rene at Blehr nektet å utferdige et slikt byggeforbud, og det ble aldri utferdiget i Blehrs tid. Han manøvrerte her på den måte at han påberopte sig en forordning som Ravner hadde utstedt i

1941 angående omsetning og anvendelse av byggematerialer og sa at denne forordning gjorde ethvert byggeforbud overflødig. Et byggeforbud var imidlertid noe helt annet, og Blehr talte her mot bedre vitende. Den pågang som tyskerne gjorde for å få dette forbud utstedt, fremgår av skrivelse fra Ministerialrat Henne til Blehr av 28.5.43, bil. VI, 16. Det er ganske betegnende for den tyske pågang at Henne sier der at han i henved et år - hele tiden var Blehr sjef for Næringsdepartementet, stadig har anmodet om utferdigelse av byggeforbud, og dette gikk såvidt at selv vedlikehold og reparasjonsarbeider skulde være forbudt. Da Henne ikke kom noen vei likeoverfor Blehr, mobiliserte han Terboven, som i skrivelse til Quisling av 1.6.43, bil. VI, 17, sier at hans medarbeidere i henmot 1 1/2 år forgjeves hadde forsøkt å få vedk. norske myndighet til å utferdige et almindelig byggeforbud, men disse anstrengelser har hittil blitt uten resultat. Terboven sier videre at han holder det for nødvendig at det straks blir utferdiget et almindelig byggeforbud. I dette tilfelle fikk imidlertid ikke Terboven Quisling til å gi etter, Quisling svarer i skrivelse av 12.6.1943, bil. VI, 18, med at han har krevet at det skal opprettes et sentralkontor i Næringsdepartementet for ledelsen av den norske byggevirkksomhet, det skulde kalles Kontrollkontoret for bygge- og anleggsvirkksomhet. Quisling gikk ikke inn på Terbovens krav om almindelig byggeforbud, og det var nettopp Blehr som fikk Quisling til å svare på denne måte, for at disse saker ikke skulde tas fra hans departement. Alt ble således ved det gamle, og tyskerne fikk ikke sitt krav oppfylt.

På samme måte gikk det med kravet om mobilisering av arbeidskraft. Disse krav ble sabotert av Blehr. Dette er på det rene etter hva senator Otte har uttalt i sin erklæring, bil. VI, 21.

"Rekrutteringen av arbeidskraft i Norge var helt utilstrekkelig sammenlignet med Tyskland. Iallfall var Terboven utilfreds med lukningen av uviktige bedrifter og innvinningen av arbeidskraft, så meget mer som det stadig ble klaget fra de tyske myndigheter over unødvendig produksjon, og tilsagn fra Quisling ikke ble realisert. Terboven kritiserte Blehr meget sterkt, da han var av den mening at denne saboterte disse krav. Jeg tror også at Quisling var av den mening". Se også Terbovens tale, bil. VI, 20, 1ste del. Tyskerne klaget over at det var over 44.000 arbeidere i den norske bygningssektor. Hvis byggeforbudet var

blitt utferdiget, kunde en stor del av disse vært overført til tysk virksomhet. Jeg mener det må være klart at Blehr ved å nekte å utferdige byggeforbud og ved å nekte å imøtekomme det tyske krav om mobilisering av arbeidskraft har ilagt sig stor fortjeneste. Dette vil også fremgå av riksfullmektig Astrups prov. Derved har Blehr spart landet for et meget stort millionbeløp. Hvis ikke mer enn halvparten av de nevnte arbeidere, 25.000 mann var overført til tyske arbeider, så hadde dette medført at det var blitt utbetalt lønninger til disse med ca. 150 millioner kroner pr. år, og de arbeidsmaterialer som ellers gikk til den norske bygningssektoren, vilde gått til tyskerne. Istedenfor kom arbeidet og materialene landet tilgode. Hvis tyskerne hadde fått disse folk og disse materialer, så vilde de tap Norge hadde blitt påført kommet opp i millioner - eller milliardbeløp. Landet vilde pådratt sig en tilsvarende gjeld.

Også når det gjelder fiskeriene, gjorde Blehr stadig motstand mot de tyske krav. Jeg nevner spesielt de stadig sterkere og sterkere krav om å få større andel av norsk sild og sildetønner. Blehr avslo disse krav og fastholdt den tidligere fordeling av norsk sild og sildetønnene, som stammet fra Administrasjonsrådets og ekspedisjonssjef Johannessens tid. Jeg henviser her til Blehrs skrivelse til Reichskommissariatet av 1.4.1944 (bil. VI, 9. Ikke tatt med her). Om den betydning Blehrs holdning i spørsmålet om eksport av fiskeriproduktene har hatt, henviser jeg til kjøpmann Elling Aarseths prov. Aarseth var vel fortrolig med disse spørsmål, og Blehr søkte flere ganger denne om råd, (bil. VI, 12. Ikke tatt med her) skrivelse fra h.r.advokat Herman Bang, Aalesund til advokat Thorstensen av 12. juni 1946. Her nevner Bang at Aarseth opplyser at Blehr forela ham et spørsmål som var reist om utskifting av hele Norges Råfiskelags styre og ledelse. Aarseth sier her at Blehr sto fast, og Råfiskelagets styre og ledelse ble sittende. Om Blehrs holdning sier Aarseth at Blehr var strateg og taktiker og i besiddelse av en absolutt fasthet.

Da det gjaldt krav om leveranse av fettstoff til Tyskland i 1942, forlangte Blehr gjensidighet, slik som det fremgår av Blehrs dagbok av 18.3.1942, bil. 11, 7. Blehr sier her at han ble enig med tyskerne om hvor meget levertran tyskerne skulde få hvis vi fikk margarin fett. Det var en meget stor fordel ved denne ordning

for Norges forsyninger, idet man fikk fettstoff til margarinproduksjon, og en større andel margarinfett enn vi tidligere hadde fått. Det er riktig når Aarseth betegner disse resultater fra Blehrs side som fordeler for landet både forsyningsmessig og økonomisk. Det er ingen grunn til å tvile på dette.

Handelen med pelsskinn var et av de områder hvor den tyske kolonipolitikk, som gikk ut på å umyndiggjøre de norske instanser, hadde gjort sig sterkest gjeldende. Blehr opplyser i sitt P.M. (bil. V, 5. Ikke tatt med her) at fra begynnelsen av var det slik at Norge hadde måttet finne sig i at Tyskland opptrådte som medlemledd ved norsk pelsskinneksport til Frankrike, slik at 50% av de norske skinn skulde selges over Leipzig. I tillegg hertil forlangte Reichskommissariatet senere at det i hele all pelseksport til Frankrike skulde gå over Leipzig med den begrunnelse at Frankrike ønsket det slik. Men to franskmenn som vilde komme til Norge for å kjøpe skinn ble fra tysk side nektet visum. Det var også meget motvillig at franskmennene erklærte sig enig i den fra tysk side forlangte form for pelseksport til Frankrike.

Dette var den politikk som ble drevet, da Blehr kom inn. Det var ikke markedspris som ble betalt, men en av tyskerne diktet pris, og de fikk 100% av verdien i mellemførtjeneste. De tyske forretningsmenn betalte skinnene med kr. 185.- pr. stk. og solgte dem videre for en minstepris av kr. 350.- pr. stk. Men i den neste sesong 1942/43 var det Handelsdepartementet med Blehr som tok det avgjørende ord, og der henviser jeg til den dokumentariske erklæring fra landbruksminister Fretheim, (bil. V, 6. Ikke tatt med her) og til Fretheims vidneprov. Blehr hadde det avgjørende ord, og da prisen ble hevet til kr. 290.- pr. skinn, et pristillegg på 105 kroner. En vesentlig del av æren herfor må tilskrives Blehr, som hadde avgjørelsen. I sesongen 1943/44 var det en særlig hard kamp om prisen, og det var nok Blehr som brakte den endelige pris opp i 415 kroner, sier Fretheim. Det avgjørende her er at det ble stoppet den kolonipolitikk som før hadde gjort sig gjeldende, at tyskerne kunde diktere prisene, og selv kunde ta differansen mellom den virkelige markedspris og den pris de dikterte. I 1941 ble det eksportert 200.000 skinn, senere noe mindre, men man ser lett at Blehr ved å gjennomføre denne kamp med den endelige approbasjon av prisen hos norske myndigheter har innvunnet adskillige millioner kroner, ca. 50 millioner, for landet.

Det betød også en stor vinning for norske bønder og norsk pelsdyroppdrett, at han fikk ordnet med direkte eksport til Frankrike, således at tyskernes mellem-manns-fortjeneste falt bort. Fretheim opplyste at for sesongen 1944/45, da Blehr var trådt tilbake, var Fretheim blitt enig med det norske pelsdyrsavlslags styre om ikke å selge under 350 kroner, men da ble salgsavtale sluttet på 310 kroner bak landbruksministerens rygg. Da var Blehr som sagt avtrådt som minister.

Jeg mener hele denne saks historie er illustrerende for verdien av den stilling som ble tilkjempet ved Blehrs innsats. Det viser at han var den rette mann når det gjaldt å vareta norske interesser.

Det siste punkt som jeg skal nevne, og som viser betydningen av Blehrs innsats, gjelder kirkeklokkene. Tyskerne tok kirkeklokkene i de fleste andre land, f.eks. Holland. Bil. VI, 1, (Ikke tatt med her) er et utdrag av "Vårt land" for 6.2.1947. Her står det at Hollands kirker mistet de fleste av sine kirkeklokker. 1.200 kirkeklokker ble tatt av tyskerne, knust og smeltet til våpenindustrien. Spørsmålet om utlevering av kirkeklokkene her i landet hadde en lang historie. Det er på det rene at Hitler krevet dem utlevert i 1941, og at Quisling hadde gitt sitt samtykke hertil. Det ble forhalet og trenert av Kirkedepartementet først og fremst, og så kommer tyskerne i 1943 og retter dette krav likeoverfor Næringsdepartementet med Blehr. Han motsatte sig dette krav bestemt, nektet utlevering og hadde hellet med sig. I lagmannsrettens dom heter det "at Blehr med gunstig resultat motsatte sig utleveringen av landets kirkeklokker, skjønt Quisling hadde gitt sitt samtykke hertil. Han motarbeidet også tyske krav om utlevering av kobber- og tinnbeholdninger".

Det er min mening at selv om man vil se bort fra alt det jeg før har omtalt, så må Blehrs holdning til kravet om utlevering av landets kirkeklokker likeoverfor så alvorlige trusler fra Reichskommissar, trusler som gikk på livet løs, betegnes som en stor innsats, og på grunn av resultatet som herved ble oppnådd, bør det ikke bli tale om å illegge Blehr noe erstatningsansvar. ---- Om man bare ser på den økonomiske verdi for staten ved at kirkeklokkene ikke ble utlevert, så utgjør dette 7 millioner kroner, som Blehr har spart landet for, hvilket er fastslått av Eidsiva-

ting lagmannsrett, og dertil kommer at han ved denne sin motstand har reddet uerstattelige kulturverdier for landet.

Av det jeg har sagt fremgår mitt syn på erstatningsspørsmålet: De beløp Blehr reddet for landet^{er} formentlig samlet større enn den skade Staten ble påført ved NS' rettsstridige virksomhet. Og jeg mener derfor at det ikke kan være tale om erstatningsplikt for Blehr. Og selvom man ser bort fra alt annet enn at han reddet kirkeklokkene for landet, så mener jeg at hans innsats her er så stor at den alene må være tilstrekkelig til å fritta ham for erstatningsansvar.

Jeg vil så gå inn på kravet om erstatning og her se bort fra hva jeg ovenfor har anført, og bedømme erstatningsspørsmålet således som man vilde bedømme det for ethvert annet medlem av NS, som ikke hadde noen slik innsats å påberope sig, og ikke ta hensyn til den kamp som Blehr og mange NS medlemmer førte for å vareta landets interesser mot et grådig okkupasjonsstyre: -----
----- Jeg tror man må si at det er ugjendrivelig bevist at Blehr i sin holdning overfor tyskernes koloni- og utnyttelsespolitikk har vist sig som en uferdet og god nordmann. Min påstand blir at Blehr frifinnes.

VIII. B i l l a g fremlagt i Oslo Byrett (bilagene har her samme nummere som i det for Byretten fremlagte bilagshefte).

B i l l a g I 3P.M.av senator Karolus Otte, sjef for Rikskommisariatets "Hauptabteilung Volkswirtschaft" under okkupasjonen. 1946.

Ich bin oft auf meinen Bericht über das Thema "Die Hauptabteilung Volkswirtschaft der Behörde des Reichsk. für die bes. norw. Gebiete" - angesprochen, den ich im Oktober 1945 auf Anweisung der Politikammer Oslo, ohne jede Unterlage in einer kurzen befristeten Zeit, anfertigen musste. Es ist daher verständlich, dass nicht allein Beamte der Polizei, sondern auch Advokaten und andere Interessenten, Abschnitte und Aussüge dieses Berichtes näher behandelt wünschten oder nicht behandelte Fragen zu stellen hatten, die eigentlich auch zum genannten Thema gehörten. Im Beginn dieses Jahres wurde mir die Frage gestellt, ob ich bereit sei, eine umfangreiche wirtschaftliche, vielleicht wissenschaftliche Abhandlung zu schreiben, die die Grundlage eines historischen Berichtes sein sollte. Meine Bereitwilligkeit konnte nicht ohne entsprechende Forderungen gegeben werden, die offenbar Grund waren, dass man auf diese Angelegenheit nicht wieder zurückkam.

Unter dem Abschnitt III Seite 30 "Quisling wird Ministerpräsident" schrieb ich, dass der RK. Terboven die Zeit (1.II.42) für gekommen sah, dass Qu. die Alleinverantwortung übernehmen solle, dass ihm andererseits aber auch das alleinige Bestimmungsrecht gegeben werden müsse. Wörtlich schrieb ich damals: - "Terboven lädt die Hpt.abt., Abt.leiter und andere Mitarbeiter nach Skaugum ein und teilt ihnen in einer kurzen Ansprache seine unabänderlichen Anordnungen mit. Er, Terb., sei entschlossen, Qu. und seinen Männern nunmehr die Macht u. alleinige Verantwortung zu übertragen. Qu. würde zum Ministerpräsident ernannt. Damit habe das Ministerkollegium den langentbehrten Kopf. Die Arbeiten der Behörde würden auf eine andere Basis gestellt werden. Er, Terboven, habe die Absicht, seine Verwaltung stark abzubauen. Die Anweisungsbefugnisse in grundsätzlichen und sachlichen Dingen, die bisher Haupt- u. Abteilungsleiter ausgeübt hätten, existieren nicht mehr. An Stelle der Anweisungen treten jetzt die Empfehlungen oder Bitten. Das Schergewicht der Arbeit

verlagere sich damit auf den Sachbearbeiter, der in kameradschaftlicher Form mit seinen norwegischen Kollegen alle sachlichen Dinge regeln solle. Wenn es dann einmal unüberwindliche Schwierigkeiten gäbe, dann sollen diese ihm, Terboven, zur Kenntniss gebracht werden, damit er sie mit Qu. bespreche. Ein anderer Weg sei nicht mehr möglich, schon aus autoritären Gründen. Der Verkehr mit Deutschland ginge ^{nach} wie vor über die Behörde der R.K. Auch die mit Deutschland abgeschlossenen Verträge seien unabänderlich. Diese Interessen würden nach wie vor hart und konsequent vertreten. Er dürfe auf in Zukunft nicht vorkommen, dass Mangelgüter sinnlos vertan würden. Ansonsten hätte ich zum Beispiel in Zukunft die Funktionen eines Wirtschaftlichen Ratgebers, der auch das Recht habe, neben den Ministern, Quisling persönlich zu berichten": - Immer wieder werde ich gefragt, ob dieser Schritt Terbovens ernst gemeint war. Ob er Norwegen der Souveränität, der Freiheit näher brachte oder welche Gründe sonst vorlagen. Ich möchte darauf antworten, dass dieser Schritt eigentlich die logische Fortführung der Entwicklung darstellt, die am 25/9.1940 eingeleitet wurde. Es war ernst gemeint. Ich selber gehöre wohl zu den Wenigen, die aus sachlichen Gründen, sowohl 1940 wie 1942 gegen diese Entscheidung Sturm lief. Meine Gründe waren einleuchtend, denn der Adm.Rat hatte, soweit es die Wirtschaft betraf und nur diese Verhältnisse übersehe ich ganz, mit mir gemeinsam alles getan um den Wirtschaftskreislauf zu fördern, ihn zu beleben und jede Schwierigkeit zu beseitigen. Die Erfolge waren und sind jedem sichtbar. (Siehe Zahlen des Stat. Zentralbüros) - Nur für die Wirtschaft war ich verantwortlich ! Sollte ich mir diese glückliche Entwicklung, mein Verhältnis zum Adm.Rat, zur Wirtschaft durch politische Massnahmen zerstören lassen ? Es war und ist mir gleichgültig für meinen Auftrag, ob der Produzent von - Z.B. - Kalksalpeter der "Høyre, - Vesntre - oder Arbeiterpartei" angehörte, nicht gleichgültig war mir die Leistung seines Werkes, sein Verhältnis zur Arbeiterschaft, denn dafür trug ich die Verantwortung ! Nur so ist mein Widerstand zu verstehen, der zur Kabinettsfrage führte und der durch die Ernennung Ravners, Sandbergs und Johannessens zu meinen Gunsten entschieden wurde. -

Auch im Februar 1942 war es ähnlich, ganz zu schweigen von den Gegensätzen im Herbst 1941. Mein Widerstand im Februar 1942 ist bekannt, unbekannter blieb offenbar, dass was Terboven aus-

führte in seinen neuen Anweisungen. Im September 1940 konnte ich von meiner Verantwortung sprechen. Im Februar 1942 war mir dies nicht möglich, denn ich war Ratgeber, während die norwegische Regierung die Verantwortung trug. Hart waren die Interessenkämpfe, viel härter als bisher die Kämpfe um günstigen Positionen. Aber zu diesen Dingen und zu den Gründen komme ich im Zusammenhang mit der Behandlung eines anderen Absatzes, - nämlich "Die neuen norwegischen Minister" - Zeit 1/II.42 III Teil Seite 32. Ich schrieb damals: - "Es war offensichtlich so, dass die neuen Minister gar nicht die Absicht hatten, enger, als unbedingt notwendig, mit der Behörde des R.K. zusammen zu arbeiten. Man empfand jeden Vorschlag mehr als eine Bevormundung. Es musste objektivitätshalber hier ausdrücklich festgestellt werden, dass das Jahr 1942 grössere Schwierigkeiten brachte, als das vorangegangene. Es herrschte grössere Rohstoffmangel und es gab auch grössere Verkehrsschwierigkeiten. Grössere wurden auch die Anforderungen der Wehrmacht und der O.T. Neben dem politischen Kampf störten die Sabotagehandlungen den Wirtschaftskreislauf. Einsetzende Schiffsverluste bringen die ersten fühlbaren Versorgungsprobleme. Die allgemeine Stimmung in der Bevölkerung ist gedrückt.- . Wenn ich im Herbst 1940 dem kom. Staatsrat noch günstige Startmöglichkeiten geben konnte, um u.a. den ungünstigen Eindruck der Terbovenrede vom 25/9.40 zu verwischen, indem z.B. zu Weihnachten 1940 für die norwegischen Bevölkerung in grosszügiger Art Sonderzuteilungen ausgegeben wurden, fiel dies oder ähnliches 1942 fort. 1940 heftete die deutsche Wehrmacht Sieg an Sieg an ihre Fahnen und wohl keiner zweifelte an einer baldigen Beendigung des Krieges. Ganz anders in 1942. - Die Niederlage von Stalingrad brachte Deutschland den totalen Kriegseinsatz. Man schränkte sich stark ein. An Sonderzuteilungen war nicht zu denken, sondern alle möglichen Einschränkungsmassnahmen wurden auch an Norwegen gestellt. Die Einzelheiten sind bekannt. Die Kriegsschäden nahmen zu. Die Rohstoffe wurden knapper. Die Bevölkerung wurde durch Luftangriffe beunruhigt, durch Sabotage bedroht und somit die Bereitschaft, auf die der Adm.Rat vollkommen und auch der Staatsrat noch rechnen dürfte, war weggefallen. Alles in allem ungeheure Schwierigkeiten gegen die die N.S.Minister erbittert arbeiteten, um Nachteile für die Bevölkerung abzuwehren und Vorteile zu erreichen. Dazu kommt, dass Deutschland die notwendigen Rohstoffe und Lebensmittel nur hergeben wollte

gegen entsprechende Gegenleistung und langsamen Abbau des Clearing-Saldos, der einen Saldo zu Gunsten Deutschlands auswies. Wenn trotzdem die Situation so gemeistert wurde, wie es geschah und in meinen Schlussbetrachtungen des gleichen Berichtes festgehalten wurde, so ist dies eine ungeheure Leistung, die noch eine besondere Bedeutung hat, da man heute anerkennt, dass dieses Land am wenigsten von allen kriegführenden Ländern Europas gelitten hat.

Otte (sign.)

Als Ergänzung zu meinem Bericht niedergeschrieben auf Hovedøya 1946.

Otte (sign.)

B i l a g II, 1: Forklaring av Senator Otte.

Det nedenfor gjengivne dokument inneholder 3 spørsmål som jeg har stilet til senator Carlo Otte, og hr. Ottes svar til spørsmålene. Originalen er håndskrevet av hr. Otte (1947). E.Bl.

Zu den gestellten Fragen:

1. - - - -

2. Hvorledes var i sin alminnelighet mitt forhold til R.K.?

Var jeg mer imøtekommande, eller mindre, enn Adm.Rådet (Bache-Wiig), Ravner, Sandberg og Johannessen ?

Svar: Bl. var weniger entgegenkommend als seine Vorgänger,

3. - - - -

B i l a g II, 4: Av minister Blehrs dagbok for 2. mars 1942:

Senator Otte lot mig ringe opp gjennom sin sekretær forleden dag med forespørsel om jeg ville komme til ham, da han hadde ting å snakke med mig om. Jeg spurte om han ikke kunde komme til mig på mitt kontor, men det opplystes at Otte hadde brukket ankelen og ikke kunne gå ut.

Jeg var hos Otte fra kl. 15 til 17. Han begynte med å si at nå hadde jeg overtatt de stillinger som han hadde hatt i 2 år. Jeg lot som jeg ikke skjønnte hva han mente, hvorpå han presiserte at han mente han hadde vært handelsminister og forsyningsminister i de siste 2 år. Han tilføiet flere ganger at: "Nu har De ansvaret". Jeg sa at når jeg har ansvaret må det også tillates mig å behandle sakene på den måten jeg mener er nødvendig, og å henvende mig til de tyske instanser jeg ønsker utenom R.K. Han erklarte sig enig heri og sa at han var her som min rådgiver og for å lette mig i forholdet overfor de tyske myndigheter i Berlin.

Jeg berørte deretter kornsaken og sa at jeg hadde hørt fra flere kanter at vedkommende tyske ministerium har erklært sig innforstått med at vi skal ha 180.000 tonn korn. Otte sa at det ikke var i orden ennå. Jeg forklarte ham at vi er i en vanskelig stilling, da vi nå bare har korn i landet for vel et par måneder, men dette korn kan ikke brukes til mel uten innblanding med hvete eller rug, og av hvete har vi bare det som skal gå til syke og barn, av rug bare ca. 8.000 tonn, som ligger rundt omkring i landet og som vi på grunn av transportvanskelighetene ikke vet når vi får. Jeg fortalte Otte at det i tyske havner ligger 30.000 tonn rug, bestemt for Danmark, og ba om at vi måtte få låne dette parti. Jeg sa ham at våre innblandingsvanskeligheter ville begynne omkring 10. mars d.å..

Vi behandlet så torskelevertranen av den kommende produksjon og jeg sa at vi ikke kan ta noen bestemmelse før vi vet om vi får de 15.000 tonn fett fra Tyskland som vi mener vi må ha.

Jeg gjorde Otte oppmerksom på at Forsyningsdepartementet fremdeles mottar skrivelser fra herrer i Reichskommissariatet som viser at nevnte herrer ikke er på det rene med hvilken forandring i stillingen 1. februar har medført, idet man synes å ville diktere oss våre standpunkter, eller påvirke våre standpunkter på områder som ikke har noe å gjøre med det samarbeide som er nødvendig på grunn av forsyningene eller den militære besettelse. Otte var enig i at fremgangsmåten i og området for forbindelsen med Reichskommissariatet nå er endret.

B i l a g I I, 5: Av minister Blehrs dagbok for 11. mars 1942.

Da også Dr. Richert har brukket benet søkte jeg ham idag. Dr. Blankenagel var tilstede og meddelte resultatet av sitt besøk i Berlin til behandling av våre tilførsler. Det er ennå ikke bestemt hvilke mengder korn vi får, men det lykkedes Dr. Blankenagel å få ordnet det slik at det straks blir skibet fra Hamburg et forskudd på 25.000 tonn. Dermed er situasjonen foreløpig reddet. Noen avgjørelse med hensyn til fett er ikke fattet, men Rikskommissariatet har forlangt 15.000 tonn, hvilket skulle strekke inn i neste år med det vi selv skaffer. Imidlertid vil Berlin ha slike kvoter beregnet pr. kalenderår og har foreløpig snakket om 10.000 tonn for resten av 1942. Jeg sa ham at da må vi i hvert fall få noe av leveringen for 1943 effektivt i år før vinteren

kommer, for å unngå vanskeligheter i den første del av 1943 i tilfelle ishindringer. Jeg sa videre at vi ikke kan innlate oss på, slik som Dr. v. Bruenneuk forlanger, å bestemme allerede nå hvor meget torskelevertran Tyskland skal få av dette års fangst. Vi må først vite hvor meget fett vi får fra Tyskland. Jeg forbeholdt mig også å tale med medisinaldirektøren om hvor meget vi må ha til eget bruk. Herrene var enig i dette standpunkt.

Samtalen bekrefter mitt inntrykk av at de 2 herrer og kanskje spesielt dr. Richert er oss vennligsinnet.

B i l a g II, 6: Av minister Blehrs dagbok for 14. mars 1942.

Jeg ble tilsagt til kaffe hos Reichskommissar Terboven om eftermiddagen kl. 17. Senator Otte var tilstede. Reichskommissar mottok mig meget forekommende ute i hallen, men begynte, etter noen høflige bemerkninger om at det gledet ham å gjøre mitt bekjentskap, samtalen med å bemerke at han svært gjerne hadde villet beholde Ravner, men at Ravner jo flere ganger hadde bedt om å få gå, så det hadde det ikke vært noe å gjøre ved. Nå hadde han gjort regning med at efter 1. februar skulle sakene gå lettere mellom ham og departementet, men nå hadde det dessverre vist sig at sakene gikk vanskeligere, idet han samme morgen hadde fått en rapport om dette. Det ble bl.a. klaget over at Reichskommissariatet ikke ble underrettet om hva vi foretok oss. Han holdt videre en meget lang tale som jeg ikke avbrøt, hvor han kom inn på spørsmålet og bestemt advarte mig mot å forsøke å knytte det ene forsyningsspørsmål sammen med det annet. Han hadde inntrykk av at jeg forsøkte å gjøre dette, og den ting at jeg hadde avslått utførselstillatelse på 65 tonn vitamintran (hvorav Tyskland forøvrig kort etter, etter hårdt press fikk de 60) hadde gjort et dårlig inntrykk og herrene i Berlin var fornærmet ("verschnupft"). Det gjaldt for mig å være forsiktig og bl.a. ordne transaken uten å vente på noe tilsagn fra Tyskland om å få fett. Han fortsatte lenge med bemerkninger i denne retning og som han kalte det "vennskapelige og kameratslige advarsler", og han ble herunder kraftig sekundert av herr Otte. Jeg lot herrene snakke inntil de var ferdige og spurte deretter om Reichskommissar sely hadde inntrykk av at sakene hadde forværret sig. Hertil sa han da at for sitt vedkommende hadde han ikke merket noe sådant, men han hadde som sagt fått en slik rapport. Jeg antar at denne rapport kan

føre tilbake til herrene v. Bruenneck og Otte, og jeg antar at hele talen og advarslene hadde til hensikt å intimidere mig. Jeg innlot mig ikke større i noen diskusjon, men sa (se anm. under 18. mars).

B i l a g II, 7: Av minister Blehrs dagbok for onsdag 18 mars 42.

Det kom idag beskjed om at det korn vi venter fra Hamburg, 25.000 tonn, ikke vil bli ekspedert. Direktør Schei har vært hos sjefen for Kornmonopolet og meddelte at denne er grepet av fullstendig panikk, skjaltv på hendene og kunne ikke tenke en sammenhengende tanke.

Sammenhengen med denne sak er at de tyske myndigheter har anerkjent at vi trenger 180.000 tonn korn fra Tyskland og forhandlinger herom ble allerede åpnet ifjor. Ved min tiltredelse som minister ble det mig meddelt at saken var i orden. Noe skriftlig hadde vi dog ikke fått. Etter som tiden gikk og det kun kom muntlige tilsagn begynte vi å bli engstelige og jeg gikk til Otte 2. mars d.å. Det ble da ordnet slik at vi skulle få 25.000 tonn fra Hamburg. men igår ringte vedkommende kjøpmann opp og sa at det ikke ble noe av. Han sa intet om grunnen hertil.

Jeg har idag spist lunch med herrene Blankenagel og v. Bruenneck, den første behandler kornsaken. Han mente vi skulle få 3 små ladninger på tilsammen 8.000 tonn fra havner i Østersjøen, men dette avhenger jo av isforholdene. Videre skal han ha møte fredag med representanter for Wehrmacht, for å forsøke å låne 10.000 tonn av Wehrmacht. Jeg sender direktør Schei til Danmark for å forsøke å få lånt noe korn der og reiser selv fredag til Tyskland, for å ta opp denne sak og for å gjøre de tyske ministre og statssekretærer som jeg vet er oss venligsinnet, oppmerksom på det - - - NB! (- - - Anm. skrevet i 1947: Her er otte linjer klippet bort, da jeg etter husundersøkelsen hos meg, foretatt i sept. 1943 av Sipo, assistert av det norske statspoliti med general Marthinsen i spissen, fant det for risikabelt å ha liggende særlig nedsettende uttalelser om Terboven. Der har nemlig stått omtrent følgende: - - - "oppmerksom på det spill Reichskommissar Terboven driver med oss, med våre viktigste interesser og folkets ernæring som innsats -". hvorhos jeg talte om løftebrudd fra tysk side.)

- 54 -

Det er heller ikke kommet noe tilsagn fra Tyskland om de øvrige forsyninger vi forhandler om, f.eks. fett. Jeg har derfor idag under lunchen meddelt v. Bruenneck at det er umulig nå å gi tilsagn om at Tyskland skal få levertran fra Norge, men vi er blitt enig om hvor meget Tyskland skal få hvis vi får margarinfett derfra.

B i l a g II, 8. Av minister Blehrs dagbok for torsdag 19. mars 42.

Jeg hadde bestemt å reise til Tyskland fredag, men det lyktes mig ikke å oppnå visum av Rikskommissariatet. Regierungspresident Koch meddelte at der var ordre fra Rikskommassøren at ministrene ikke kan reise til utlandet uten at saken er forelagt ham, og dette kunne nå ikke gjøres da Rikskommissøren var bortreist.

B i l a g IIa. Av minister Blehrs dagbok for fredag 20. mars 42.

Jeg besøkte Regierungspresident Koch kl. 11 og han bekreftet meddelelsen igår om min reise til Tyskland. Han tillat at Terboven ville anse det som en uvennlig handling om jeg reiste uten at han hadde fått anledning til å forberede mine konferanser i Berlin, (!) og uten at han visste om min reise. Jeg sa at han den hele tid har visst at jeg skulle reise, men at tidspunktet ikke var bestemt, da det avhang av kornsaken. Jeg fortalte at Terboven lørdag visstnok hadde rådet mig til ikke å reise for tiden, men slett ikke motsatt sig min reise. Jeg fremholdt hvor alvorlig ernærings-situasjonen er. Hagelin som var med mig, fremholdt det samme. Koch sto på sitt og vi ble enig om at jeg skal avvente Terbovens tilbakekomst lørdag, og få hans "samtykke" til å reise mandag. Koch lovet da å hjelpe mig til billetter med fly direkte fra Oslo, så jeg slapp å reise med jernbane til Malmø.

Etter samtalen med Koch gikk jeg inn til senator Otte, som nå åpenbart hadde fått fart på sig med kornet og medga at vi er blitt lovet 180.000 tonn fra Tyskland. Han mente at 8.000 tonn skulle komme i slutten av måneden og at vi kan få lånt 10.000 tonn av die Wehrmacht, likesom han arbeider med transportspørsmålene. Jeg inviterte ham til lunch lørdag for å mase på ham.

B i l a g II, 10. Av minister Blehrs dagbok for 15. april 1942.

Ved min tiltreden som minister fant jeg som før nevnt den tilstand at forhandlingene om forsyningene førtes av herrer i Rikskommissariatet med vedkommende myndigheter i Berlin, uten at noen norsk deltok eller visste noe sikkert om hva som foregikk. Selv herrene i R.K. synes ofte å være desorientert. Den største og viktigste forsyningssak som forelå gjaldt kornet, og det ble mig sagt at man fra tysk side hadde anerkjent at vi trenger fra Tyskland 180.000 tonn korn i år inntil vi kan begynne å bruke korn av årets avl. Videre ble det mig sagt at det var "praktisk talt" avgjort at vi skulle få disse 180.000. Senere ble denne beskjed tilbakekaldt, bekreftet pånytt, atter tilbakekladt o.s.v. Stillingen med hensyn til fett var noe liknende.

Min reise til Tyskland hadde da særlig til formål å bringe disse ting i orden. Mitt første besøk gjaldt Staatssekretär Backe i Departementet for ernæring og landbruk. Under møtet var ekspedisjonssjef Moritz tilstede. Moritz var til å begynne med meget kjølig og etter en tids forløp uttalte han at han hadde fått rapport om at jeg skulle være utilbøielig til å innrømme Tyskland hva Tyskland mente å ha krav på spesielt med hensyn til fisken. Jeg forstod da straks at det var lille v. Bruenneck som hadde vært ute med sin kjærringsladder, og det tør vel hende at også Otte sto bak. Jeg forklarte da for herrene (Her er klippet ut noen linjer, kfr. anm. til dagboken foran under 18. mars), og ut fra folkeretten påligger Tyskland plikt til å sørge for våre forsyninger på de punkter hvor vi ikke kan klare det selv. Disse betraktninger ble akseptert både av Backe og Moritz, og vi begynte å forhandle om korntilførselen. Vanskeligheten var at de tyske overskuddsdistrikter for kornproduksjonen ligger i Østen, mens havnene i Østersjøen var tilfrosset. Tyskland hadde de samme vanskeligheter med hensyn til jernbanetransporten som vi, og vilde nødig transportere korn til Nordsjøhavnene. Jeg fikk imidlertid utvirket en ladning korn på 7.000 tonn fra Hamburg, og løfte om 18.000 tonn fra Østersjøhavnene så snart disse åpnes. Videre løfte om 25.000 tonn henimot slutten av april. Videre garanti for lån av korn fra Danmark, eventuelt Sverige, og for lån av mel fra Wehrmacht i Norge. Jeg bad Blankenagel reise til København og kalte direktør Schei og direktør Janson i Kornmonopolet ned til København.

Jeg forhandlet videre om fett og fikk en skriftlig overenskomst både om fett og kornet. I denne erklærte jeg at Tyskland med hensyn til eksport av fisk fra Norge i det kommende år ikke skulde bli stillet værre enn i det foregående under Ravnens og Johannessens regime. Til gjengjeld garanterte Tyskland våre fettrasjoner, skjønt disse lå litt over de tyske. Noen avtale om hele det kvantum korn vi trenger, 180.000 tonn, hvorav 100.000 tonn av 1941 års avl, kunne jeg ikke få da Göhring som avgjør slike ting ikke var tilgjengelig for tiden ble det sagt. Underhånden ble det mig lovet av Backe at vi skulle få de 100.000 tonn. Om de 80.000 tonn av dette års avl fikk jeg ingen skriftlig avtale, men det ble innrømmet at vi trengte hele dette kvantum.

Ved min tilbakekomst til Oslo viste det seg at det var vanskeligheter i veien både med lån fra Danmark og med lån fra Wehrmacht, men disse vanskeligheter ble etterhånden ryddet til side. Det var enkelte dager i den nærmeste tid etter min tilbakekomst mangel på brødmel enkelte steder, men dette skyldtes da særlig at strømrasjoneringen hadde forhindret møllene fra å male tilstrekkelig.

B i l a g V. 4: Minister Blehr til Ministerpresident Quisling,
2. juni 1942.

Det kan neppe være tvil om, at der fra visse tyske hold, som støttes av Rikskommissariatet, drives en bevisst kolonipolitikk i Norge. Skal Rikskommissariatet få anledning til å gå videre på denne vei, vil vi etter min oppfatning bli lagt inn under et nytt Hansavelde, verre enn det gamle. Tyskerne vil etter hvert komme til å overta vår fiskerinæring, vår grubedrift, vår storindustri, og vår utenrikshandel vil komme til å gå over Tyskland, spesielt Hamburg. Jeg henviser forøvrig til vedlagte p.m. (bilag 1) av ekspedisjonssjef Harnoll "tyske interesser i den norske fiskerinæring" og til vedlagte p.m. (bilag 2) fra Industrikontoret om konsesjonssakene.

På det handelspolitiske område er vi for tiden helt umyndige, til stor skade for våre forsyninger og for våre økonomiske interesser i sin alminnelighet. Jeg antar at Rikskommissariatets administrasjon av våre utenrikspolitiske interesser koster oss veldig summer av den grunn, at vi ikke er herre over prisene. Her drives der atter kolonipolitikk: Vi må kjøpe dyrt og selge billig,

og tyskerne bestemmer hvem som fra norsk side skal få ta del i disse forretninger.

Våre handelspolitiske forbindelser med utlandet går som bekjent gjennom Rikskommissariatet, og det er uttrykkelig forbudt norske embetsmenn å opprettholde noenslags halvprivate forbindelser - også i rene handelsspørsmål - med embetsmenn i fremmede lands ministerier.

B. 1. l. a. g. V. 10: Skrivelse til ministerpresidenten fra minister Alf L. Whist, 8. mars 1944.

Meddelelse fra næringsministeren nr. 3 og nr. 6.

Jeg har på grunn av arbeidspresset ikke fått anledning til før idag å lese de fortrolige meddelelser fra næringsministeren nr. 3 og 6 1944, som han har sendt ministerpresidenten og ministrene. Jeg vil ikke unnlate overfor ministerpresidenten å fremholde at jeg er blitt meget forskrekket over at materiale av sånt innhold og en sånn tendens er blitt konsipert i et departement og distribuert, såvidt sees, uten annen hensikt enn å søke å påvise at de tyske myndigheter misbruker sin maktstilling heroppe.

Uten å ta standpunkt til de anførsler som er gitt, som forøvrig synes å være satt opp på et delvis flyktig grunnlag, finner jeg det overmåte uheldig at alle disse opplysninger samles på ett sted hos funksjonærer som er motstandere både av vår bevegelse og av et forståelsesfullt samarbeid med okkupasjonsmakten. Slikt materiale burde i tilfelle kun innsamles, hvis hensikten er å ta opp arbeidet for å få endret forhold man mener er urettferdig eller uheldig, og da samlet inn i forskjellige seksjoner, slik at ikke en enkelt funksjonær eller et enkelt kontor kunne få et samlet bilde av import- og eksportsituasjonen mellom Norge og Tyskland.

Hvis det ble kjent at dette materiale var distribuert, eventuelt at det ble referert i London radio, vil de foreliggende talloppgaver og uttalelser kunne bli misbrukt i et omfang som vi kanskje ikke i øieblikket kan gjøre oss en full oversikt over, og det vil nødvendigvis måtte bli oppfattet som et forsøk på fra en ministers side overfor de øvrige ministre å påvise at de tyske myndigheter misbruker situasjonen. Derved vil det harmoniske samarbeid, som vi har søkt å opparbeide mellom de norske og tyske myndigheter her hjemme, kunne bli alvorlig svekket.

Jeg tillater mig å anbefale overfor ministerpresidenten at De foranlediger at alt materiale som er distribuert og også forarbeidene i Næringsdepartementet, straks blir samlet inn gjennom Statspolitiet, slik at man om mulig kan få hindret at dette mangfoldiggjorte materiale kan komme i urette hender. Hvis dette materiale blir referert i illegale skrifter eller over London radio, vil utvilsomt arbeidet for å endre eventuelle uheldige forhold i prisene meget vanskelig kunne tas opp.

B i l a g VI, 16: Utdrag av skr. fra Ministerialrat Henne, G.B. Bau til minister Blehr, Forsyningsdepartementet av 28. mai 1943.

Betr. Bauarbeiten des zivilen norwegischen Sektors.
Vorg. Ihr Schrb. vom 4. ds. Mts. an Herrn Senator Otte.

Die in Ihrem Schreiben vom 4. ds. Mts. erwähnte Regelung der zivilen norwegischen Bautätigkeit auf Grund der Verordnungen vom 7.2.41 bzw. vom 31.3.42 und vom 14.3.41 ist mir bekannt. Ich habe jedoch bereits wiederholt festgestellt und auch Sie darüber nicht im Unklar gelassen, dass noch immer zahlreiche nicht Kriegswichtige Bauten im Lande durchgeführt werden, deren Verhinderung Ihrerseits auf Grund obiger Bestimmungen entweder nicht beabsichtigt war oder nicht durchgeführt werden konnte.

Ich habe daher seit nahezu einem Jahr immer wieder um den Erlass eines Neubauverbotes gebeten, wodurch alle unnötige Bauten verhindert werden könnten.... (7 linjer utelatt som uviktige).

Die Anspannung in der norwegischen Bauwirtschaft ist so ausserordentlich gross, dass ich in der begonnenen Bausaison alles daran setzen musste, das Bauvolumen nur auf das unbedingt notwendige Mass auszudehnen. Ich bin daher, nachdem ich für die Beachtung der geltenden bauwirtschaftlichen Richtlinien des Generalbewollmächtigten für die Regelung der Bauwirtschaft, Herrn Reichsminister Speer, verantwortlich bin, nur gezwungenermassen dazu übergegangen, auch die Steuerung des zivilen norwegischen Bausektors im einzelnen zu beeinflussen, die Sie als "Eingriff in das Sachgebiet des Forsyningsdepartements" bezeichnen. Wenn Sie diese meine Massnahmen gleichzeitig als "Desavouierung der Bestimmungen der norwegischen Stellen" bezeichnen, so ist dies nur darauf zurückzuführen, dass diese Bestimmungen offensichtlich nicht so durchgeführt werden, wie sie im Einvernehmen mit mir gedacht gewesen sind. Solange ich daher nicht de gewähr habe, dass die

Steuerung des zivilen norwegischen Bausektions so erfolgt, dass alle unnötigen Bauvorhabens bis in die letzte Konsequenz, d.h. auch Unterhaltungs- und Instandesetzungsarbeiten, vermieden werden, werde ich mir entsprechende Massnahmen vorbehalten.

(Deretter følger 1 1/2 tèttskrivne sider hvori klages over at den sivile norske bygningssktor har for mange arbeidere (44.000) mot 82.405 ved tyske arbeider. Et absolutt nybyggningsforbud er påtrengende nødvendig - likeså kontroll).

B i l a g VI, 17: Rikskommissær Terboven til Ministerpresident Quisling, 1. juni 1943.

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident !

Aus dem beigelegten Vermerk bitte ich zu ersehen, dass sich meine Mitarbeiter seits nunmehr 1 1/2 Jahren bemühen, Ihre Dienststellen zu dem Erlass eines allgemeinen Neubauverbotes zu veranlassen, und diese Bemühungen bislang erfolglos geblieben sind.

Im Hinblick auf die ausserordentliche Anspannung in der norwegischen Bauwirtschaft durch unmittelbar kriegswichtige Bauvorhabens zur Steigerung der Wirtschafts- und Verteidigungskraft des Landes erscheint mir eine weitere Verschleppung dieser Angelegenheit nicht mehr vertretbar. Ich halte es im Gegenteil für unbedingt erforderlich, dass nunmehr unverzüglich ein allgemeines Bauverbot ergeht und eine Zentralstelle zur Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft, sowie entsprechende Kontrollorgane in Aussenbezirken des Landes geschaffen werden. Einzelheiten hierzu bitte ich aus den beigelegten Unterlagen zu ersehen. Als die geeignete Stelle für eine zentrale Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft erscheint mir das Departement für öffentliche Arbeiten als gegeben.

Angesichts der Kriegswichtigkeit und zeitlichen Dringlichkeit dieser Angelegenheit wäre ich Ihnen dankbar, wenn Sie Ihren Dienststellen Weisung geben würden, sie nunmehr so schnell wie möglich in die Wirklichkeit umzusetzen.

Mit germanischem Gruss Ihr Terboven (sign.)

B i l a g VI, 18. Ministerpresident Quisling til Rikskommissær Terboven 12. juni 1943.

Sehr geehrter Herr Reichskommissar !

Im Bezug auf Ihr Schreiben vom 1.6.1943 betreffend Regelung der Bauwirtschaft, habe ich die Ehre Ihnen, Herrn Reichskommissar, mitzuteilen, dass ich nach Anregung den Bevollmächtigten für die Regelung der Bauwirtschaft mitte März d.J. (schrieben vom 15.3.43) diese Frage sofort mit dem betreffenden Ministern aufgenommen habe, und dass nach meiner Anweisung schon am Ende März eine Stelle für eine zentrale Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft in Næringsdepartementet aufgerichtet ist. Diese Stelle ist "Kontrollkontoret for Bygge- og Anleggsvirksomhet" genannt.

Mit germanischem Gruss Ihr Quisling (sign.)

B i l a g VI, 20. Rikskommissar Terbovens tale på førermøte på Slottet 26. september 1943. Utdrag. (Etter dokumenter i straffesaken mot Qusling, s. 554-555).

..... Alt det som umiddelbart tjener vår krigføring, er viktig, alt annet er uviktig.

..... Vi må i større grad enn før mobilisere enda større arbeidskrefter for livs- og krigsviktige oppgaver. Jeg vet at den norske forvaltningsledelse nettopp i dette felt ikke har det lett, da det rundt om i landet i mange tilfelle har med krefter å gjøre som er fientlig innstilt og derfor ofte saboterer anordninger, enten med ond hensikt eller med slurv.

Derfor mener jeg at det er så meget mer nødvendig at partiet med sine organer går disse herskaper mer etter i sømmene enn hittil og også får rett til å trække dem kraftig på foten, hvis de ikke oppfyller forordningene i den ånd og betydning som de er blitt utstedt i.

Aksjonen for å innstille visse bedrifters virksomhet har hittil forløpet mer enn utilfredsstillende. Den må derfor under alle omstendigheter bli ført til mer omfattende positive resultater.

Hvis Dere, mine herrer fylkesførere og fylkesmenn, kommer med egne forslag på dette felt, og der går uker eller kanskje til og med måneder uten at Dere får noe svar fra Oslo, så skal Dere bare handle på eget ansvar.

Det er nemlig tusen ganger viktigere snarest å stanse arbeidet i en bedrift med "tomgang" eller innstille en produksjon som ikke er ubetinget nødvendig og dermed frigjøre arbeidskrefter og maskiner for viktigere oppgaver, enn i det rene byråkrati å måtte legge hendene i fanget uten å få gjort noe.

Vi må til fordel for rustningsproduksjonen med alle midler omfattende foreta en mobilisering av verdifulle metaller som kop- per, bronse, tinn osv., og det går ikke an at et departement kort og lakonisk skriver til mig:

"En ytterligere innlevering av tinn kommer ikke i betraktning lenger, da den norske forsyningssituasjon ikke tillater det".

Det norske folk behøver hverken å sulte eller fryse av mangel på tinn. For rustningsproduksjonen er imidlertid hver eneste kilo av avgjørende betydning.

Og hvis man tenker sig at en norsk frivillig^{x)} faller bare fordi han på grunn av mangel på tinn ikke kunne bli gitt det rik- tige våpen i hånden i det riktige øieblikk, så er den forvalt- ningssjef som ut fra en falsk forestilling om hva som tjente Norge besst, nektet å mobilisere selv det siste kilo tinn for rustnings- industrien, ikke engang verd et skudd, men bare en strikk,

B i l a g VI, 21. Erklæring av Senator Carlo Otte, sjef for Reichskommissariatets Hauptabteilung Wirtschaft, 16. juni 1947.

"Die Rekrutierung von Arbeitskräften war in Norwegen, im Vergleich zu Deutschland absolut unzulänglich. Es ist mir nicht bewusst, dass die Planabteilung des Departements eine grössere Bedeutung für die Lösung dieser praktischen Frage hatte. Terboven jedenfalls war mit der Stilllegung unwichtiger Betriebe un- der Gewinnung von Arbeitskräften sehr unzufrieden, umsomehr da von deutschen Ministerien, im Hinblick auf nicht notwendige Produk- sjonen, wiederholt geklagt wurde und entsprechende Zusagen Quis- lings der Reallisierung harrten. Terboven kritisierte Blehr sehr stark, da er der Meinung war, dieser sabotiere diese Forderungen. Ich glaube, dass auch Quisling dieser Meinung war.

Otte (sign.)

^{x)} Terboven sa: "en tysk soldat". Quisling korrigerste talen etterpå. E.Bl.

B i l a g VIII, 1. P.M. av Blehr opplest fra London radio,
25. august 1943.

Begivenhetene i forbindelse med loven av 14. august om tiltak til opprettelse av ro og orden i krigstid, har i flere henseender gjort er overordentlig dårlig inntrykk på mange av regjeringens medlemmer. Disse er med en eller to unntakelser ikke holdt a jour med hva der skulle skje og leste på en og samme dag i avisen i forordet til loven, at vi er blitt Tysklands allierte, samt i en kunngjøring at offiserene igjen må gå i krigsfangenskap, hvilket jo må bety at tyskerne allikevel anser krigstilstand mellom Norge og Tyskland som bestående.

Denne utilfredsstillende tilstand samt forøvrig begivenhetene omkring 14. august har vært gjenstand for tallrike drøftelser mellom forskjellige medlemmer av regjeringen. Jeg har i siste regjeringsmøte tatt den ovenfor berørte tvetydighet opp til behandling, men Føreren svarte kun at han den hele tid har tatt det standpunkt at krigstilstand mellom Norge og Tyskland ikke består. Jeg vet også at Lippestad underhånden har bragt saken fram for Ministerpresidenten.

I de senere måneder har der forøvrig vært meget sterk og stigende misnøie med den måte Rikskommissariatet opptrer på. Dette gjelder Rikskommissariatets vilkårlige og til dels folkerettsstridige fremgangsmåte på flere punkter og deres understøttelse av tyske kapitalinteresser. Kampen har som slike spørsmål og spesielt på mitt arbeidsområde vært meget skarp og jeg har hatt tallrike sammenstøt med Rikskommissariatets folk om slike ting. Til visse tider er det blitt mig sagt at R.K. vil ha mig fjernet. Det samme er jo forøvrig også sagt nokså ofte om minister Hagelin.

B i l a g VIII, 2. Krim.betj. Torgeir Leirud, avhøring av
E. Blehr, 9. august 1946.

Avh. s. vitne den 9. ds. Blehr, Eivind Stenersen f. 1891, fhv. næringsminister, p.t. Oslo kretsfengsel avd. A. kjent med saken og sitt ansvar s. vitne, villig til å avgi forklaring, forklart.

Ang. Wilhelm Wagners sak.

V. fikk den 26. nov. 1942 om morgenen kl. 10 besøk av sin provianteringsdirektør, nuværende fylkesmann i Sogn og Fjordane,

N. Schei, som sa at han nettopp hadde fått beskjed fra Reichskommissariatet om at flere hundre jøder skulle sendes til Tyskland med et skip s. dag kl. 13, og at det skulle provianteres. Provianten skulle bare bestå av brød og poteter. Schei syntes at dette var for dårlig og ba om fullmakt fra V. til å sende bedre mat.

V. skrev^{x)} da fullmakt for Schei til å utruste jødene med forsvarlig proviant, herunder kjøtt og melkehermetikk, særlig med hensyn til kvinner og barn.^{x)}

V. vet ikke hvem det var i RK som ga ordren til Schei.

B i l a g VIII, 3. Notat av direktør Schei med påtegning av minister Blehr, 26. november 1942:

Poteter.	<u>700 - 800 / 14 dager</u>
Kaffetilsetning.	<u>100 barn</u>
Salt.	
Grønnsaker - makaroni.	
Melk for små barn.	
Brød - margarin.	
Donau	
Utstikker 1.	
Hauptsturmführer Wagner.	
Inspektør Røed.	<u>1.000 kg. gr.saker</u>
	<u>5.6 t. poteter.</u>
	<u>200 kg salt.</u>

LAD DEM FAA ORDENTLIG KOST
MED SPESIELL HENSYNTAGEN TIL
BARNA.

26.11.42

Bl.

Riktig avskrift av originalnotat bekreftes. Blehrs påtegning er skrevet med blekk, det øvrige med blyant.

Oslo, 9. novbr. 1946
Advokat C. A. Torstensen
Kåre Lassen (sign.)
o.r.sakf.

B i l a g IX, 3. Skrivelse fra Quisling til Blehr 9. juni 1944.

Ved kunngjøring av 2.11.1943 utnevnte jeg minister Alf L. Whist, som da innehadde stillingen som President for Norges Næringssamband og N.S. Ombudsmann for næringslivet, til minister

x) Anm. Av E. Blehr: Her har jeg delvis erindret feil. Fullmakten var delvis muntlig, således tillatelsen til å forsyne jødene med kjøtt og melkehermetikk.

fra 4.11.1943 å regne og med bibehold av de nevnte stillinger.

Ved samme kunngjøring ble minister Alf L. Whist meddelt spesielle fullmakter for å kunne lede og samordne arbeidet med hensyn til vårt næringslivs krigsinnsats.

Den trefne ordning har - av grunner som jeg ikke her vil gå nærmere inn på - ikke helt tilfredsstillende de krav til samarbeide og koordinering på det nærings-politiske område, som jeg hadde for øie med dette tiltak. De krav som krigsutviklingen stiller vårt land overfor i samme retning er imidlertid ikke bare fortsatt gjeldende, men er blitt betydelig skjerpet, og vi må regne med at de videre vil bli øket i enda sterkere grad.

Under disse omstendigheter anser jeg ubetinget nødvendig å hitføre en ytterligere samordning og konsolidering av ledelsen av vårt næringsliv. Jeg har derfor besluttet mig til å gjennomføre følgende ordning:

1. Minister Alf L. Whist overtar med bibehold av sin stilling i henhold til kunngjøring av 2.11.1943 også stillingen som sjef for Næringsdepartementet.
2. Sjøfartsdepartementet som ble opprettet 25.10.1940, men tidligere var en avdeling av "Departementet for handel, sjøfart, industri, håndverk og fiskeri" (det nåværende Næringsdepartement) opphører som eget departement og dets organer og arbeidsområde føres tilbake til Næringsdepartementet.
3. Ovennevnte ordning trer i kraft mandag 12.6.1944 kl. 12.

Deres funksjon som minister vil således opphøre fra samme tidspunkt. - - - - - .

B i l a g IX, 4. Skrivelse fra Blehr til Quisling 9. juni 1944.

Jeg har mottatt herr Ministerpresidentens skrivelse av 9. ds. og kan kun uttale min tilfredshet med at der er gjort ende på den uholdbare tilstand som jeg ble satt i ved at herr Ministerpresidenten den 4. november ifjor ga herr Whist fullmakt til å lede de funksjoner som tilligger Næringsministeren.

Jeg må imidlertid beklage at jeg ikke fikk avskjed tidligere da jeg bad om det. - - - - - .

B i l a g X, 1. Erklæring fra fhv. minister Vasbotten,
30. januar 1947.

Både fra min virksomhet som formann for Protokollkomiteen og senere som sjef for Innenriksdepartementet har jeg førstehånds kjennskap til en lang rekke saker som E. Blehr behandlet, dels som sjef for Næringsdepartementet og dels som fylkesmann.

Fra Protokollkomiteen nevner jeg således:

- a) "Hønsensaken" - hvor Blehr avskjediget en partifelle som forretningsfører for en forsyningsnemnd tross gjentatte kraftige protester og inngrep fra vedkommende fylkesfører.
- b) "Slaktesaken" - hvor Blehr grep energisk inn overfor en fylkesfører som egenmektig blannet sig inn i forsyningsmyndighetenes arbeide til fordel for en partifelle.
- c) "Gassgeneratorsaken" - hvor Blehr skarpt påtalte en partifelles ledelse av Norges Gassgeneratorstyre og fjernet ham som formann.
- d) "Generalkonsul Hildisch's skattesak" - hvor Blehr påstod Hildisch ilagt dobbelt skatt p.g.a. formentlige skatteuregelmessigheter og i den anledning opphevet ordførerens vedtak (som var foranlediget av Quisling) om å stille saken i bero.

Fra Innenriksdepartementet nevner jeg at Blehr - skjønt myndighetene for øvrig hadde forholdt sig passiv - som fylkesmann reiste krav om regnskapsmessig ansvar mot ordfører Jenssen i anledning av dennes disponering av et meget betydelig beløp (visstnok kr. 180.000) av kommunens midler til innkjøp av malerier til Quisling. Videre nektet han å etterkomme krav fra fylkesføreren bl.a om a) å foranledige ordfører Skjalm Bang avsatt p.g.a. partimessig svak holdning, og b) å gjeninnsette partimedlemmet Felix Andersen som brannsjef i Aker, idet Blehr fant denne ukvalifisert for stillingen. Blehr var også sterkt imot politiske avskjedigelser av tjenestemenn i kommunale og fylkeskommunale stillinger. Han advarte også sterkt mot å gjennomføre partiets programsak "Samskatt".

På grunnlag av dette og mine øvrige erfaringer og inntrykk kan jeg uttale at Blehr i alle saker som jeg har kjennskap til alltid gikk helt og sterkt inn for saklighet, orden og renslighet i den offentlige administrasjon og bekjempet enhver form for ut-

glidning, korrupsjon og overgrep uten persons anseels, selv om det gikk partifeller og partiets interesser imot. I de fleste av de foran nevnte tilfeller gjaldt det saker av stor viktighet, som vakte stor oppsikt og ble gjenstand for drøftelser i minister-møter og behandling i Protokollkomiteen. Blehrs faste opptreden i disse saker bragte ham i konflikt med fremtredende partirepresentanter, men han vek ikke fra den linje som han mente var den saklig rette, selv om han derved gikk partiets og Quislings ønske imot og bragte sig selv i en utsatt stilling.

Det er derfor så langt fra at Blehr var svak og ettergivende overfor partiet og partimedlemmer at han tvertom var steilt avvisende overfor alt hva han anså for uberettiget eller utilbørlig opptreden fra partiets eller partirepresentantens side, og var villig til å sette sin stilling inn på det. Jeg er ikke i tvil om at denne Blehrs uredde og steile holdning, i forbindelse med hans faste holdning overfor tyske myndigheter var årsaken til at han til slutt trådte tilbake som sjef for Næringsdepartementet.

B i l a g X. 15. Skrivelse fra E. Blehr til fhv. provianteringsdirektør, fylkesmann N. Schei, Hermansverk, 9. februar 1947.

Da vitneprovne i min sak ikke ble opptatt stenografisk slik som i de fleste andre saker, ville jeg gjerne få kontrollert mine notater om noen av punktene i Deres forklaring og håper De vil hjelpe mig med dette. Det gjelder følgende punkter: - - -

II. Begunstigelser av partifeller. Statsgarantier.

Herom forklarte De etter mine notater:

Blehr var stadig under press fra Quisling, partiet og partifolk, forat han skulle innrømme partifeller all slags fordeler såsom større kvoter, produksjons-, import-, eksport- og omsetningstillatelser, autorisasjoner m.m. Dette press motsto Blehr godt.

Blehr avviste alle krav om partifellers autorisasjon som fiskehandlere m.m. Han ønsket ikke å begunstige partifeller.

Således lykkedes det ikke Rikskommissariatet å få drevet igjennem at Martin Eckhoff ble autorisert som fiskehandler, før Whist hadde inntatt Blehrs plass - og Blehr nektet å autorisere Kathralen, som Whist senere autoriserte.

Blehr avviste Whists krav til ham om statsgaranti for skipsreder Bjørnstads Kjølelinje Tromsø - Oslo. Da Blehr var avsatt ga Whist denne garanti, og staten tapte en betydelig sum.

B i l a g X. 15.

Da Blehr også avviste Whists og Rikskommissariatets krav til ham om statsgaranti for generalkonsul Hilditsch' hvalfangst fikk Whist ordnet denne garanti, som var sterkt frarådet av de sakkyndige, bak Blehrs rygg. Staten tapte en betydelig sum også på denne garanti.

Blehr motsatte sig garantien til Saugbrugsforeningens produksjon av gjær. Den ble etter Blehrs tid satt igjennem av Whist og Hørby.

IV. Nasjonal arbeidsinnsats.

Etter mine notater forklarte De herom:

Blehr var imot at rasjoneringskortene skulle blandes inn i spørsmålet om arbeidsplikt. Blehr var ikke så fremmed for de tekniske spørsmål at han ikke forstod at det var umulig å gjennomføre kontrollen på mindre enn 2 - 3 måneder, Blehr prosederte for å forhale saken.

V. Fettrasjonene.

De forklarte etter mine notater:

Det var stadig press fra tysk side for at vi skulle sette ned fettrasjonene, men vi forhindret dette ved å anføre Blehrs avtale med Statssekretær Backe i Berlin i mars 1942. Allerede denne avtales inngåelse var i de norske rasjoner litt høiere enn de tyske, og Tyskland måtte senere flere ganger sette sine fettrasjoner ned.

VI. Forhandlinger om fordelingen av fisken.

De forklarte etter mine notater:

Forhandlingene var en høkring om kvantiteter. Blehr gjorde godt arbeid og holdt stand mot tyskernes represalietrusler. Han gikk ikke med på noe mot Scheis råd. Schei var på det rene med at det ikke kunne oppnås noe bedre enn det som ble resultatet av forhandlingene. Blehr varetok helt ut Norges interesser og det var et fullkomment samarbeide mellom ham og Schei og de andre norske sakkyndige.

VII. Svenskehjelpen.

Etter mine notater forklarte De:

Blehr ble anmodet av Quisling om å legge svenskehjelpen inn under NS-folks kontroll, men tok intet skritt i denne retning. Han blandet sig overhodet ikke bort i svenskehjelpen, men sørget for at Schei og den svenske generalkonsul fikk forhandle direkte med Riisnes.

VIII. Blehrs holdning i sin alminnelighet.

De forklarte etter mine notater:

Blehr inntok en helt ut selvstendig og uavhengig holdning overfor okkupasjonsmakten, og var alltid fast overfor tyskerne. Hans ord kunne man stole på. Han var sterk, ganske kvass, ganske effektiv i sin takling av tyskerne. Han var til stor støtte for Schei. Det ble betydelig vanskeligere å arbeide etterat han var avløst av Whist. Da ble det stor forskjell.

Blehr forsøkte aldri å påvirke noen politisk.

Blehr kom i dårlig forhold til R.K. fordi han ønsket å holde linjen ren og var steil overfor tyskerne.

B i l a g X, 17. Fylkesmann Schol. Hermansverk til E. Blehr,
23. januar 1948. Utdrag.

Jeg har i de siste 2 år lagt betydelig arbeid i gjennomgåelsen av det materialet som er tilgjengelig, og som vedkommer Forsyningsdepartementets disposisjoner i krigsårene. Stort sett er jeg for Deres vedkommende kommet til det resultat at min tidligere bedømmelse har vært riktig, således også forsåvidt angår Deres forhold. Men det er riktig at jeg ikke kan påvise mer enn 1 tilfelle hvor De favoriserte partifolk (jeg ser da bort fra en anvisning til fru Hustad). Det ville således her vært mer presist uttrykt av mig om jeg istedenfor: "stort sett inntok Blehr" hadde sagt: "men ellers inntok Blehr".

Jeg er klar over at det ikke var med Deres gode vilje at Hildisch en tid fikk tilleggskvote. De la ikke skjul på at De allerede på det tidspunkt betraktet ham som en skurk. Jeg oppfattet det dengang slik at De fant saken for liten til å ta opp en åpen strid med ham, og De var vel på den tid noe engstelig for hans makt innenfor N.S. Jeg skal forsøke under de videre rekonstruksjonsarbeider å få bragt forholdene omkring dette spesielle spørsmål til fullstendig klarhet.

B i l a g X. 30. Fylkesmann Blehr til Innenriksdepartementet
30. november 1944.

Forslag til lov om utskrivning av riksskatt m.v. Innenriksdepartementets brev til fylkesmannen av 22. november 1944.

Forslaget mangler fullstendig generelle motiver. Det er ikke forklart hva man mener er manglene ved det nåværende system, og hva man mener vil oppnåes ved det nye. Det er heller ikke forklart hva det nye inneholder av så stor betydning, at man finner det ønskelig og nødvendig nå i en alvorlig krigs- og krise-tid å gå til en så drastisk systemendring som, såvidt jeg forstår, til og med er tenkt som et forsøk.

Under disse omstendigheter sitter man etter lesningen av lovforslaget og dets sparsomme motiver igjen med det inntrykk, at der på forhånd har foreligget en oppgave som skulle løses, og at komiteen derfor a priori har måttet bestemme seg for å lave noe nytt best mulig uten å ta hensyn til følgen av å ødelegge det vi har.

Vi andre - de uinnviede - må imidlertid spørre hva der ligger bak dette lovforslag, og hvorfor det kommer fram nettopp nå i denne alvorlige okkupasjonstid. Der er ting som tyder på, at det som det egentlig gjelder, er å få tak i relativt velstil-lede kommuners midler og skru deres levestandard ned på et lavere plan til gunst for formål, som ikke er kommunale. Det er nok i så henseende å henvise til komiteens kommentar til § 39, hvori bl.a. uttales:

"Ved valg av faste faktorer må det også tas hensyn til at kommunene under krigen har hatt en sterk stigning i sine inntekter, og at denne stigning etter kommisjonens mening ikke står i forhold til stigningen av de kommunale utgifter".

Når man så i samme kommentar til § 39 leser, at kommunene bare har et ubetinget krav på en inntekt svarende til førkrigs-nivået, men at de dog allikevel ikke har noe ubetinget krav på dette engang, idet "ingen kommune må beholde mer av det den således får tildelt enn det den virkelig trenger til sitt budsjett" - ja da blir man fylt av bange anelser.

Det hele minner stygt om det kommunistiske system. Jeg må så kraftig som mulig advare mot at slike prinsipper knesettes.

Vår politikk burde vel heller gå ut på at individene og kommunene får beholde mer av sin fortjeneste enn de "virkelig trenger". Vi bør ikke holde på fattigforsørging og uttapping av overskuddsprosenter.

Når jeg bortser fra de lite oppmuntrende formodninger, som lovforslaget i mangel av generelle motiver gir grunn til med hensyn til lovens egentlige hensikt, gir forslaget anledning til følgende alminnelige bemerkninger:

Et av de viktigste og verdifulleste trekk i vårt samfundsliv er etter min oppfatning administrasjonens oppbygning på grunnlag av selvstyrende kommuner. I denne ordning ligger viktige forutsetninger for en økonomisk, sosial og kulturell utvikling på gammel nasjonal grunn. Den passer ikke bare for verdifulle sider i vårt folkelyne, men også for vårt lands topografiske struktur. Der kan fra tid til annen være forskjellige oppfatninger om hvor langt dette selvstyre skal gå, og om de former i hvilke det skal utøves. Men det vil vel alle være enig om, at skal der overhodet være tale om et kommunalt selvstyre, er det et minimumskrav at kommunene får rå seg selv finansielt i betydelig utstrekning, om enn under en viss kontroll, og får nyte fruktene av egne anstrengelser og god forvaltning. Vil man derimot benytte omveie for å få det kommunale selvstyre bort, da kan man kastrere det ved å vedta det foreliggende forslag til riksskatt, og sette et regjeringskontor til å bestemme hva en kommune "virkelig trenger".

Det er mulig at forslagsstillerne mener at lovforslaget medfører visse fordeler i skatteteknisk henseende. Jeg kan ikke se, at der i denne henseende er foreslått noe, som ikke like godt kunne gjennomføres på enklere og ufarligere måte.

Når det gjelder en rettferdigere fordeling av skattebyrdene, er lovforslaget etter min oppfatning ikke noe framskritt.

Jeg finner det unødvendig å gå nærmere inn på alle de betraktninger lovforslaget kunne gi anledning til, idet jeg på alle punkter kan slutte meg til det ærede departements uttalelse til Finansdepartementet av 20.ds..

Denne sak har imidlertid enda en side, og det er den alvorligste. Enhver som kjenner de betingelser hvorunder Finansdepartementet arbeider, må frykte for at det ikke blir departementet, men Rikskommissariatet som kommer til å "fastsette med endelig virkning størrelsen av de enkelte kommuners andel av riksskatten" (§ 39), og som videre kommer til å bestemme størrelsen av det "beløp som skal fordeles mellom kommunene etter Innenriksdepartementets nærmere bestemmelser" (§ 40). Hvordan man enn leser disse to bestemmelser, som står i strid med hinannen, vil loven i virkeligheten føre til det resultat at det avgjørende ord i kommunalforvaltningen går fra kommunene og Innenriksdepartementet over til Finansdepartementet, hvilket i praksis betyr Rikskommissariatet. Dette må ha unngått forslagsstillernes oppmerksomhet - så merkelig det enn kan synes - for jeg kan ikke anta at de med vitende og vilje har villet foreslå en ordning som vil føre til ytterligere svekkelse av norsk myndighet i dette land.

B i l a g X. 32. Artikkel i "Verden idag", sept. 1945: Dette var "Den nye tid". Utdr. av brev fra minister Blehr til Quisling.

I N.S. var angiveriet og korrupsjonen satt i system, men det hendte at interessene krysset hverandre. Den som ikke fikk det som han ville, ble da hellig forarget. Her avslører minister Blehr hvordan "den nye tids menn da gikk fram":

"Slike saker skyldes gjerne at A vil få tak i nesten B's forretninger eller tjene penger i strid med loven. Til den ende er alle midler gode. Spillet begynner gjerne med de små kortene. Der intrigeres gjennom lagførere, ordførere, kretsførere, og venner trekkes inn og bevitner at A er en hederspasja og B et fjols hvis han er NS, men er han ikke det, da er han en bedrager og en fæl jøssing. Der insinueres litt om herrene i Forsyningsdepartementet. Hjelper nå ikke dette, gripes der til de større trumfer, fylkesmann og fylkesfører må i ilden og kanskje holder en vennskapelig-sinnet minister, uten å kjenne større til saken, en indignert tale i Riksrådet, eller der arrangeres med Statspolitiet en arrestasjon av den stakkars B. På dette stadium av saken finnes det formålstjenlig med en underhåndshenvendelse til det Tyske Sikkerhetspoliti.

Nå hender det utrolige at vedkommende fagminister kanskje fremdeles ikke er mottagelig for fornuft, og det må da antas at han ikke har fått seg saken ordentlig forelagt, hildet og halvblind som han sitter der mellom sine jøssinger, da er øyeblikket kommet til å spille ut de største trumfer, og der skjer henvendelser til Rikskommissariatet eller kanskje til og med på slottet.

Ettersom det ikke er mulig å få saken flettet inn i kirkebønnen, er første omgang i spillet dermed til ende og vedkommende halvblinde minister får så kanskje til slutt den utakknemlige oppgave å telle opp stikkene."

B i l a g IX. Skrivelse fra Ambassadør Prebensen, London, til E. Blehr, av 8. des. 1949.

.....

Jeg var som det vil erindres fra Forsyningsdepartementets opprettelse høsten 1939 direktør for dette departements Direktorat for Utenrikshandel. Den 25. september 1940 ble mitt Direktorat overført til Handelsdepartementet, hvor det med noe utvidet fagområde ble betegnet Handelsavdelingen. Da senere Forsyningsdepartementet og Handelsdepartementet ble slått sammen til Næringsdepartementet, fortsatte min avdeling som næringsdepartementets Handelsavdeling. Avdelingens viktigste oppgave var å ivareta våre økonomiske interesser utad. Det hørte under avdelingen å forberede clearing- og varebytteavtaler og håndheve disse avtaler. Håndhevelsen av import- og eksportreguleringer lå under avdelingen. Det var således meget betydelige økonomiske interesser for landet det her gjaldt, og det kunne tross okkupasjonen utrettes atskillig da de tyske myndigheter i rent økonomiske spørsmål ikke var utilgjengelige for virkelig saklige argumenter.

Jeg kan bevitne at De i den tid De fungerte som sjef for Handelsdepartementet, senere Næringsdepartementet, alltid var rede til etter evne å støtte meg og min avdeling i bestrebelsene for å ivareta norske økonomiske interesser i forholdet til okkupasjonsmakten.

Det gjaldt her såvel det nevnte arbeid med å skaffe Norge de best mulige betingelser i de handelsavtaler som ble inngått som spørsmål om nektelse av eksportlisenser for varer som det av forsyningsmessige grunner gjaldt å beholde i Norge.

Av større saker hvor min avdeling anmodet om Deres bistand, kan jeg nevne saken om eksport til Tyskland av konfiskerte radioapparater, der De straks erklærte Dem villig til å gi meg Deres fulle støtte ved min nektelse av eksportlisens for 200,000 apparater. De tok også senere på min anmodning opp spørsmålet om å få stanset den eksport av radioapparater som vi visste fant sted utenom eksportlisensieringen, nemlig som "Wehrmachtsgut".

Jeg nevner videre eksporten av pelsskinn, der det var i norsk interesse å oppnå den best mulige pris ved de årlige store salg

til Tyskland. Departementet hadde der den mulighet å nekte eksportlisens hvis prisen ikke ble ansett for tilfredsstillende. De støttet helt min avdelings standpunkt i denne sak, og jeg husker at det særlig ett år ble framtvinget en meget betydelig øking av eksportprisene.

Da det i den siste tid i den norske presse har vært nevnt noe om norske trehus som ble eksportert til Tyskland under okkupasjonen, kan jeg uttale at det er utelukket at det ble gitt eksportlisens for eksport til Tyskland av slike hus, og at de derfor må være utført som "Wehrmachtgut". Jeg mener å erindre at vi kom over at det fant sted utførsel (uten eksportlisens) av trehus som var framstilt av Heggedal Bruk, som var eiet av Alf Whist. Da Deres oppmerksomhet ble henledet på dette forhold, grep De straks inn og søkte å stoppe uvesenet.

Jeg kan i det hele tatt erklære at De, i de saker som hørte under meg, etter evne varetok norske økonomiske interesser, og at det derfor for meg og min avdeling ikke bød på noen vanskelighet å samarbeide med Dem. Jeg ville også gjerne nevne at De i Deres opptreden overfor meg alltid var korrekt og forekommende.

Jeg har intet å innvende mot at dette brev framlegges som en erklæring i Høyesterett i "Erstatningsdirektoratets sak mot E. Blehr og hustru m.fl."

Deres
Prebensen(sign.)
Ambassadør.

- 76 -

B i l a g X. Skrivelse fra h.r.adv. J. Øvergaard til general-
løytnant Ole Berg, Forsvarsdepartementet, av
18. jan. 1950.

Ad Eivind Blehr.

Jeg er forsvarer i erstatningssaken mot ham og han har bedt mig tilskrive Dem i anledningen. Han anfører:

"Jeg har heller ikke henvendt mig til general Ole Berg som i det første år av min tid i Forsyningsdepartementet var sjef for dettes veldige kommunikasjonsavdeling. (Han var da oberst). Ved juletider 42 reiste han efter ordre fra London til Sverige. Forholdet os imellem var korrekt. Jeg blandet mig ikke ind i hans arbeid, da partiets kritikk av ham bare var av politisk, ikke saklig art. Han var jo også åbenbart en meget dyktig administrator, og såvidt jeg kan erindre klarte jeg (så langt det stod til mig) å sørge for at han fik arbeide i fred for politiske indgrep. Hans arbeidsfelt var efter min forstand et av de besværligste og viktigste under mine departementer. Han arbeidet helt selvstendig og forela nokså sjelden noget for mig, nemlig nærmest bare når departementssjefens underskrift formelt var nødvendig. Denne hans selvstendighet passet mig av flere grunder godt.

Det vilde være interessant å ha indhentet general Bergs mening om ovenstående, og jeg vilde være Dem forbunden for å gjøre det."

Jeg vilde være forbunden for Deres uttalelse i anledningen.

Erbødigst
J. Øvergaard.

Skrivelse fra generalløytnant Ole Berg til h.r.adv. J. Øvergaard av 25. jan. 1950.

Ad Eivind Blehr.

Jeg har mottatt Høiestertsadvokatens skriv av 18.ds..

Det som fhv. minister Blehr anfører, tror jeg stemmer med de faktiske forhold. Jeg ser bort fra at min reise til Sverige ikke skedde efter ordre fra London, men skyldtes forskjellige forhold

herhjemme. Det er riktig at minister Blehr ikke blandet sig i kommunikasjonsdirektoratets arbeid, bortsett fra et par rent undtagelsesvisse tilfelle av mer personlig art. De saker som formelt trengte ministerens underskrift, ble forelagt ham ferdige. Ellers avgjorde direktoratet sakene selvstendig.

Når herr Blehr anfører at "jeg klarte, (så langt det stod til mig) å sørge for at han fik arbeide i fred for politiske indgrep," tror jeg dette er riktig. Jeg har indtryk av at de forsøk som - riktignok gjennomgående uten resultat - ble gjort for å anbringe N.S.-medlemmer i kommunikasjonsdirektoratet, skyldtes Forsyningsdepartementets meget pågående personellkontor og ikke herr Blehr. Jeg har ikke indtrykk av at denne utøvet noe initiativ i denne retning. Han sendte mig til og med et personlig brev til ham fra Innenriksdepartementets sjef, Hagelin, der denne meget sterkt kritiserte min innstilling foranlediget ved en del av mine avgjørelser.

Arbødigst

Ole Berg.

B i l a g XI. Erklæring.

I første halvdel av april 1945 - vistnok 7. april - måtte distriktslege S. Trødal gå i dekning p.g.a. at det var opdaget våpendepoter i Ski, og distriktslegen var mistenkt for å ha kjentskap til dette.

Efter samråd med mig søkte han permisjon, og dette ble ham innvilget for såvidt erindres 2 uker. Da denne tiden var gått, søkte distriktslege Trødal om ytterligere permisjon som jeg anbefalte.

I anledning den siste søknad fik jeg en gjenpart av Akershus fylkes skriv av 18. april 1945 til Innenriksdepartementet om legefórhóldene i Ski legedistrikt. Fylket foreslår der at dr. Karud skulle beordres tilbake til Ski og konstitueres som distriktslege. Samtidig ble distriktslege Trødal beskyldt for å være delaktig i bandevirksomhet.

Jeg fant at det var min plikt som fylkeslege å ta til gjem-male mot det som var anført i nevnte skriv av 18. april og sendte under 24. april 1945 en skrivelse til Akershus fylke hvor jeg tok skarpt avstand fra det som var anført i nevnte skriv. Cfr. vedlagte gjenparter av begge de nevnte skriv.

Jeg var naturligvis forberedt på å stå tilrette for innholdet av mit skriv av 24. april og ordnet mine forhold i overensstem-melse dermed. Noen dager efter blev jeg ganske riktig innkalt til fylkesmann Blehr og reiste hjemmefra under den forutsetning at et eller annet vilde hende. Da jeg kom inn til Hr. Blehr på hans kontor, ble jeg meget behagelig overrasket idet jeg slett ikke ble mottatt som en som skulde stå tilrette for en forbrytel-se. Hr. Blehr meddelte mig at den skrivelsen av 18. april som jeg hadde fått gjenpart av, var skrevet av hans kontorsjef og bare forelagt ham selv til underskrift. Han hadde ikke lest den før han underskrev og han beklaget skrivelsens innhold.

Han var helt enig i at distriktslege Trødals forhold var grunnet på patriotiske forhold og følgelig ikke kunde karakteri-seres som "bandevirksomhet". Han forstod godt distriktslegens standpunkt og respekterte det fullt ut. Han erklærte ennvidere at han gik ut fra at jeg var underforstått med distriktslege Trødals virksomhet og hadde kjennskap til hvor han var. Han ut-